

Наше Слово

PIK LXVII № 6 (3365) WARSZAWA, 6 LUTEGO 2022 ROKU
CІНА – зл. 5 zł (VAT = 8%) – CENA NUMER INDEKSU 366609

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК TYGODNIK UKRAINSKI UKRAINIAN WEEKLY
Інтернет-версія газети www.nasze-slowo.pl ISSN 0027-8254

Як вроцлавська громада ювілейну Кутю святкувала

Прощання з почесним консулом України, привітання нового генконсула, підписання меморандуму про наукову співпрацю, колядування та урочистий привід для спільної різдвяної вечери вроцлав'ян – так виглядала 25-та вроцлавська Кутя народів.

Вроцлавська Кутя народів – це традиційне свято мешканців столиці Нижньої Сілезії, яке вже 25 років організує місцевий гурток Об'єднання українців у Польщі, аби показати культуру вроцлав'ян. Тому на нього запрошують представників різних національних та етнічних меншин, які проживають у місті: це українці, лемки, караїми, греки, білоруси, євреї, французи, австрійці, вірмени та інші.

Подія, яка стала частиною історії Вроцлава

Це один із найбільших заходів, організованих гуртком ОУП. Також щороку Об'єднання тішить громаду фестивалем «Viva Ukraina – Viva Polonia», святкуванням Дня Незалежності та суботньою школою для дітей.

«Почалося все 27 років тому, бо торік Кутя була скасована з огляду на пандемію. У мене була добра знайома-лемкиня, ми вирішили зробити щось разом, найліпше – різдвяну зустріч. Перша подія пройшла дуже скромно: кожен із нас щось приніс, ми самі ліпили вареники

тощо. Варто сказати, що кутю я вже 25-й раз готував сам, колись навіть випало робити її для 150 осіб. Поступово наша вроцлавська Кутя стала престижною», – ділиться спогадами голова вроцлавського гуртка ОУП Ігор Саламон.

Ювілейна кутя – з шаном до традицій

Цьогорічне святкування проводилося 2 дні: 21 січня відбувся урочистий бенкет для почесних гостей, друзів та представників різних меншин, а 22 січня – різдвяний концерт для всіх охочих в залі Leopoldina Вроцлавського університету. Вроцлавський муніципалітет став почесним патроном події, а до цього, за словами Ігоря Саламона (*на нижньому правому фото*), 8 років адміністрація також співорганізувала Кутю та запрошувала на урочистість гостей.

Дата обрана була не випадково, оскільки 22 січня Україна та наша спільнота у всіх куточках світу відзначала День Соборності – на річницю проголошення Акту злуки Української Народної Республіки й Західноукраїнської Народної Республіки у 1919 році. Традиційно Кутя проходить у приміщенні на вулиці Руській 46А/201, де розташований офіс вроцлавського гуртка ОУП та Український центр культури та розвитку, відомий як CUKR. Однак цього разу захід відбувся у ресторані готелю «Mercure».

Ювілей із важливим приводом

21 січня на банкетну частину Куті завітали почесні гості – представники міського, воєводського та маршалковського управлінь, 14 почесних консулів різних країн, духовенства, вищих навчальних закладів, бізнесу, члени національних меншин – лемків, грузинів, білорусів, караїмів, українців. У західі також взяла участь делегація Львівської міської ради.

Під час офіційної частини представники ОУП та дипломатичного корпусу у Вроцлаві подякували почесному консулу Гжегожеві Дзіку за багаторічну працю для української громади та польсько-українських відносин, адже він залишає цю посаду. Він, своєю чергою, привітав Юрія Токаря, який став новим генеральним консулом, та, звертаючись до колег, побажав, аби їхня робота завершувалася так само вдало.

Важливою частиною заходу стало підписання меморандуму між Львівською політехнікою, яку представляла проректорка Наталія Чухрай, та Вроцлавським університетом – щодо проведення у травні 2022 року конференції, присвяченої позитивним епізодам історії українсько-польських відносин.

Опісля владика Володимир з Вроцлавсько-Кошалінської єпархії Греко-католицької церкви у Польщі побажав

усім здорово та мирно прожити новий 2022 рік.

Різдвяні колядки в університеті

На другий день Куті у Вроцлавському університеті пройшов концерт єдності «Радісне колядування». Усі охочі – а зібрався майже повний зал – мали нагоду послухати колядки і щедрівки від представників різних культур і національностей.

Відкрили захід маленькі актори театру пісні «Солов'ята» і танцювальний колектив «Барвінок». Наступними виступили гості з Білорусі – колектив «Вишиванка», а також камерний хор «Santa Nibiscum» із Вроцлава. Зіркою вечора став легендарний український гурт «Менестрелі» зі Львова, який виконав власні обробки пісень та виступив вперше після довгої перерви.

За словами організаторів і гостей, святкування було успішним. Ось як підсумував його голова вроцлавського гуртка Об'єднання українців у Польщі Ігор Саламон: «Попри пандемію, нам вдалося запросити людей, які радо прийшли до нас, адже вони вже 2 роки не бачились. Ми тут відчуваємо себе як одна вроцлавська родина – це досягнення. Ми над цим працювали, і в нас вийшло». ■

Софія БАЯНОВА

Фото – Христини Молдавчук

Питання членства в Об'єднанні українців у Польщі

Записуйтеся до організації, сплачуєте членські внески!

Статут Об'єднання українців у Польщі стверджує, що ОУП — це «форма організованого життя української громади у Польщі (...) Це відкрита організація. Її членом може стати кожен, хто ідентифікує себе з місією Об'єднання і бажає зробити свій внесок у її здійснення та в реалізацію цілей і програми». Як і всі інші громадські організації, Об'єднання творять члени, які добровільно записуються до його лав, аби спільно реалізувати цілі — працювати на користь української громади у Польщі. Силою громадської структури є її члени та спільнота, для якої вона діє. Остання отримує результати роботи організації, і за це її підтримує.

Цей очевидний для всіх зв'язок потрібно інколи нагадувати — особливо тоді, коли ми мусимо вводити зміни та просити у громади допомоги.

Членство в ОУП

Статут Об'єднання чітко вказує, хто і яким чином може стати його членом. Заяву ми подавали через гурток, управа якого її приймала. Новий учасник набував усіх прав, передбачених Статутом, а також приймав на себе зобов'язання. Увійти до організації означає «впрягтися» у працю для громади. Це може відбуватися у різний спосіб: дехто стає лідером та проводить заходи, жертвуючи своїми часом, зусиллями, а деколи і грошми; а дехто його підтримує та допомагає, жертвуючи чим хоче та зможе. Оскільки основна активність членів ОУП велася у гуртках, уся статистика залишалася в паперовому вигляді там же. Списки членів роками не оновлювалися та не були централізовані.

Сьогодні мусимо визнати, що ми як організація відстаємо від світу у цифровій (digital) сфері. Щоби подолати цю прірву, нам треба оновити базу членів

— але так, аби створити ефективну систему комунікації з ними та мати змогу інформувати одне одного про важливі справи та питання.

Для цього Головна управа підготувала онлайн-платформу реєстрації членів. Ми отримали кошти в межах проекту «Фонд допомоги неурядовим організаціям та громадським ініціативам-2020», створеного Польсько-американським фондом свободи і реалізованого фондом «Освіта для демократії». Це дозволило побудувати систему, за допомогою якої кожен член ОУП зможе наново зареєструватися в одній базі.

Цей процес — двоетапний. Спершу кандидат надає заяву, а потім її затверджує управа відділу або гуртка. Нова база пристосована до вимог Статуту організації — затвердження також відбуватиметься онлайн через голову гуртка або відділу. Таким чином ми унеможливімо реєстрацію осіб, які до Об'єднання непричетні або навіть деколи вороже налаштовані. Ті, хто затверджуватимуть заяви, діятимуть на основі Статуту та повноважень для роботи персональних даних (RODO). Цей механізм гарантує безпеку даних та відповідає вимогам політики приватності ОУП.

Ми розпочинаємо процес повторної реєстрації всіх членів ОУП. Тож закликаємо усіх зробити це за посиланням:

forms.gle/4tnRdHfeuFch3pbT9

Його можна знайти також на сторінці ukraincy.org.pl/czlonkostwo/

Водночас заохочуємо всіх, для кого важлива справа української громади і хто ще не став членом організації — долучайтеся до Об'єднання українців у Польщі. Ми вас потребуємо! Лише організована й об'єднана громада може відстоювати свої права та розвиватися. Заради нашого майбутнього у Польщі!

Питання членських внесків

Статут ОУП зобов'язує усіх членів щорічно сплачувати внески. Це не дань Об'єднанню, а реальний вияв залученості у його роботу. А також — підтримка завдань, які без загальнопольської організації виконати неможливо. Ніхто не любить, коли у нього забирають його гроші. Але ми радо даємо їх на добро, шляхетну ціль. Жертовність нашої громади — дуже велика. Ми побудували нові церкви, обладнали домівки, відбудовуємо Народний дім у Перемишлі, підтримуємо благодійні акції, постійно допомагаємо Україні. Якби поррахувати та порівняти, скільки пересічний українець у Польщі жертвує на суспільні цілі — я впевнений, ми були би далеко попереду наших польських сусідів. Та все ж таки просимо вас про щось для самих себе, для своєї організації.

Дотепер річні членські внески становили 20 злотих, тобто 1,67 місячно. Вони повністю призначалися на потреби гуртків. Формуючи базу членів ОУП, ми змогли перевірити, як вони сплачують свої внески. Виявилося, що більшість цього не робить. Було би, однак, неправдою сказати, що не платять ніхто — чимало наших домівок утримують самі члени, які платять значно більше, ніж звичайні внески. Згідно зі Статутом, гуртки мають право так робити. Кожен член може у добровільному порядку надавати більше коштів.

Фінансова ситуація організації сьогодні вже всім відома. Для подальшого існування ОУП необхідна підтримка громади.

Під час засідання Головної ради ОУП, яке відбулося 18 грудня 2021 року, ухвалили рішення про підвищення суми членських внесків та зміну їх призначення. Із 2022 року вони становитимуть 90 злотих на рік. На місяць це 7,5 злотих. Змінюється також призначення внесків: 45 злотих залишається у

розпорядженні гуртка, а ще 45 признається на діяльність ОУП як загальнопольської організації. Відтак за новим механізмом кожен член Об'єднання, вносячи кошти, підтримує також цілу структуру.

Одноразова сплата річних членських внесків може для деякого бути проблематичною. Тому пропонуємо робити це безпосередньо на банківський рахунок ОУП:

57 1160 2202 0000 0000 3836 0368

з коментарем: «Darowizna na cele statutowe. Składka członkowska za rok, ім'я та прізвище та гурток.....»

або повною сумою, або як регулярні перекази у форматі «zlecenie stałe». Тоді щомісячна сплата 7,5 злотих буде зовсім невідчутною. Кошти також можна відраховувати від податку при заповненні PIT, і вам тоді повернеться 19% сплаченої суми.

Дані про приналежність до гуртків важливі для того, щоби знати, кому потрібно перерахувати половину внесків. Досі кошти збирали наші члени під час концертів, зустрічей або інших подій. Ця практика досить ефективна, тому просимо її продовжувати. Для нас важливо, однак, щоб усі члени відчували свій щорічний обов'язок сплатити ці внески. Роблячи це, ми ідентифікуємо себе і з громадою, і з організацією, в яку ми інвестуємо. Це наш вклад!

Нам усім потрібно усвідомити, що ми матимемо те, що самі створимо та за що самі заплатимо. Своїм часом, зусиллями, а також грошми. Якщо не хотітимемо платити, тоді нічого й не отримаємо. І втратимо те, що цілими поколіннями творила наша громада, а наших дітей та онуків позбавимо можливості розвивати своє українство. Тому пам'ятаймо про минуле та працюймо й інвестуймо заради майбутнього.

Будьмо — заради майбутнього! ■

Мирослав СКИРКА

«Ми дуже стурбовані та сповнені побоювань»

Увесь західний світ заявляє, що будь-яка подальша військова агресія Росії проти України матиме для Москви масштабні наслідки і високу ціну. Тим не менше, можливість атаки стає щораз більш реальною. У зв'язку з цим Кошалінський відділ ОУП звернувся до депутата Сейму Пйотра Зентарського (від «Громадянської коаліції») з проханнями, аби він подав депутатський запит (interpelacje) щодо сучасної геополітичної ситуації, пов'язаної з кризою на Сході, та ролі і місця Польщі у ній.

У листі йдеться: «Як представники української меншини в Польщі, ми дуже стурбовані та сповнені побоювань щодо розвитку дестабілізаційної ситуації на лінії Росія-Україна. До нас доходять загальні повідомлення про стан справ, міжнародні дипломатичні переговори, глобальні жести підтримки незалежної України та вселяють їй допомогу, зокрема й військову. Як громадяни Польщі ми, однак, глибоко цим стурбовані». Кошалінський відділ та гурток ОУП особливо непокоїть агресивна позиція Кремля, а також потенційні наслідки безпрецедентного в цивілізованому світі бачення вирішення політичних проблем.

А наслідки дій непередбачуваної Москви важко собі уявити. Потенційна

широкомасштабна російсько-українська війна може стати початком загальноєвропейського чи навіть глобального конфлікту. Саме тому Роман Білас — голова Кошалінського відділу ОУП, та Роман Радзівонович — очільник місцевого гуртка ОУП, і звернулися до Пйотра Зентарського.

— Те, що відбувається в Україні, несе велику загрозу. Ми є свідками ескалації: нарощування російських військ на кордонах, демонстрації сил на Балтійському морі, що призводить до напруженої ситуації. Це помічають найбільш потужні держави, як-от США, і вони вже заявили про допомогу. Тому дуже добре, що Об'єднання українців у Польщі звернулося до мене з проханням подати депутатський запит,

оскільки ми повинні знати, як держава підготовлена до можливої війни. Зрозуміло, що деякі військові питання розголушувати не можна, однак ми повинні розуміти чи, скажімо, готові місця для біженців, — каже у коментарі «Нашому слову» Пйотр Зентарський.

У своєму запиті депутат цікавиться, чи Польща має підготовлену гуманітарну допомогу для тисячі можливих біженців, які у випадку війни подадуться саме сюди; чи уряд планує укріпити або закрити польсько-український та польсько-російський кордони; чи має намір запровадити блокування кордону або обмежити переміщення економічних мігрантів з Польщі, зокрема з Помор'я? Це — деякі з багатьох питань, які Пйотр Зентарський ставить прем'єр-міністрові Матеушу Моравецькому.

— На жаль, окрім загальних заяв про те, що Варшава солідаризується з Києвом, ми не бачимо жодної реальної допомоги. Тому я розумію занепокоєння українських середовищ, які переживають за своїх земляків так само, як ми — за поляків, які живуть в Україні.

Слід пам'ятати, що у Польщі мешкає близько 1,5-2 мільйонів українців, які зміцнюють економіку нашої держави, — каже Пйотр Зентарський. Він підкреслює, що гуманітарна допомога для людей, які втікають від війни, — це обов'язок, який передбачений міжнародними трактатами, а також впливає з того, що Україна — це найближчий сусід Польщі і є для неї «буфером безпеки» щодо Росії.

Про свою допомогу вже заявив бургомістр Дарлова Аркадіюш Клімович, який на фейсбук-сторінці написав: «Я знаю, що багато з вас стурбовані ситуацією у своїй рідній країні. Ви боїтеся війни. Ви переживаєте за свої сім'ї та їхнє майбутнє. Я як мер міста Дарлова хотів би запевнити вас у солідарності. Ми з вами! Ви можете розраховувати на нашу підтримку. Хай живе вільна і незалежна Україна!». Нині у приморському місті проживають та працюють сотні українців, а десятки учнів навчаються у тамтешній школі. ■

Анна ВІННИЦЬКА

ГРОМАДСЬКІ ВІСТІ

Що можна побачити
у січневому випуску «Теленовин»?

Хто не встиг подивитися «Теленовини» в неділю, 30 січня, по телебаченню — заохочуємо переглянути їх онлайн на сайті регіонального каналу TVP3.

У січневій програмі її редактори пропонують глядачам візит в Етнографічному музеї у Варшаві, де до кінця лютого триває виставка «Никифор. Художник над художниками» («Nikifor. Malarz nad malarzami»). Для багатьох Епіфаній Дровняк був митцем геніальним. У чому полягала ці неповторність лемківського примітивіста, розповідає кураторка виставки Аліція Міронюк-Нікольська.

У передачі є також сюжет про Водохреща та про справу розбитої рік тому пам'ятної дошки на стіні одного з перемиських будинків. Вона була присвячена трьом видатним жителям міста, зокрема українській художниці Олені Кульчицькій. Незабаром закінчиться також термін додаткового покарання, яке присудили зловмиснику, котрий розбив дошку. Редактори «Теленовин» часто повертаються до цієї справи, адже вона показує, як легко в польсько-українських стосунках використати кожен привід, щоби будувати, а не руйнувати бар'єри.

У найновішому випуску є теж матеріал про українців, котрі працюють у Польщі доглядальницями та хатніми працівницями і створили свою профспілку. Поки що вона налічує небагато членкинь, але це дуже важлива ініціатива, оскільки представниці саме цих професій найчастіше стають жертвами порушень закону з боку роботодавців. Редактори «Теленовин» відвідали одну із зустрічей профспілки та поговорили про те, у чому ця організація може допомогти. Побували також в Українському домі у Варшаві, де відбулася зустріч колядників. Усе це можна побачити у січневому випуску програми на сайті regiony.tvp.pl (у пошуку треба ввести «Telenowiny»).

Колядування у Бартошицях

Фото з архіву школи

Із 2014 року до початку пандемії українська школа в Бартошицях проводила інноваційний культурно-виховний проєкт «Зустріч з колядою», під час якого представники української і німецької національних меншин демонстрували різдвяно-новорічні звичаї та традиції. В організації заходу брала активну участь також музична школа з Лідзбарка-Вармінського, оркестр та інструментальні гурти якої презентували багатокультурний репертуар. У зв'язку з великим зацікавленням бартошичан та жителів навколишніх населених пунктів різдвяна зустріч досі відбувалася на сцені Бартошицького будинку культури.

Після перерви, спричиненої карантинном, ми вирішили продовжити захід, однак у дещо обмеженому форматі. Свято Йордану стало нагодою до зустрічі шкільної громади, але цього разу без гостей.

Колядники з театральної групи «Плеяда», які дебютували на сцені, та хор «Лісова пісня», відомий своєю 30-літньою діяльністю, презентували новий репертуар колядок, щедрівок, різдвяних пісень та віншувань, тобто різдвяних та новорічних урочистих поздоровлень.

«Зустріч з колядою» є одним із тих культурних заходів, які дозволяють учням краще познайомитися зі звичаями українців, вивчити нові пісні, різноманітність і неповторність яких свідчить про багатство народної творчості та допомагає зберегти свою національну ідентичність.

Цього року «Зустрічі з колядою» можна подивитися лише у відеоформаті на ютуб-каналі (zszujn bartoszysze) **Любомира ТХІР**

Онлайн-колядування від перемишлян

Щороку під час свят колядники з Перемишля ходять від хати до хати та колядують. Так українські жителі міста не тільки підтримують традицію, але й збирають кошти на ремонт Народного дому. На минулі та цьогорічні свята через пандемію вони не змогли відвідати українські сім'ї у Перемишлі, проте вирішили заколядувати віртуально. Завдяки онлайн-формату можна було «завітати» не лише до перемишлян, але й до всіх українців у Польщі, в Україні та в інших державах. Співаючи, колядники мандрують вулицями міста та показують українські локації у Перемишлі, зокрема Народний дім, Кафедральний греко-католицький собор святого Івана Хрестителя, українську школу ім. Маркіяна Шашкевича тощо. Відеозапис опублікували на Різдво на фейсбук-сторінці Народного дому (Narodnyj Dim). Організатори просять поширювати його в мережі та закликають жертвувати кошти на ремонт осередку української громади.

Проте є також інші ініціативи — приватних осіб, які підтримують його відбудову та функціонування. Варто тут згадати, зокрема, українського художника із Сяніччини Мирослава Гаврильця, який на своїй фейсбук-сторінці провів аукціон однієї з картин, а зібрані кошти передасть на потреби Народного дому. Усі, хто також хочуть долучитися до пожертв, можуть зробити це через банківський рахунок:

PLN: 88 1600 1462 1838 9708 6000 0001

USD: 61 1600 1462 1838 9708 6000 0002

EUR: 07 1600 1462 1838 9708 6000 0004

SWIFT: PPABPLPK

Fundacja Dom Ukraiński w Przemyślu

ul. Kościuszki 5, 37-700 Przemyśl, Poland

Гожівський вертеп

Фото — скріншот з відео

Громада з Гожова-Великопольського, згуртована при греко-католицькій парафії св. Йосафата, у співпраці з місцевим гуртком ОУП та новоствореним у місті відділом Пласту підготувала різдвяний гожівський вертеп. Від 21 грудня його можна побачити в інтернеті.

Усе почалося від написання та подання до міської адміністрації проєкту фінансування ініціативи. Авторами документа були діячі гуртка ОУП. Виділені кошти дозволили найняти професійного відео- та звукорежисера. Представники організації спільно написали сценарій, на основі якого Ольга Беркита режисерувала дійство, готувала до нього старших і молодших акторів. Галина Беркита та сестра служебниці Агнешка Рутковська працювали зі співаками. Приміщення надав Любуський музей. 21 та 28 листопада Пйотр Адамович із продюсерської фірми «Alchemia Obrazu» записав вертеп. 19 грудня, у день Святого Миколая, відбулася його прем'єра, після якої учасникам вручили подарунки. Тепер кожен може подивитися вертеп на ютуб-каналі Любуського музею: «Gorzowski Wertep – bożonarodzeniowa opowieść w języku ukraińskim».

Мирослав ПЕЦУХ

Відзначення Дня соборності України
у столиці Польщі

У Варшаві з нагоди Дня соборності українські дипломати, представники громади та журналісти вшанували пам'ять воїнів Української Народної Республіки, похованих на православному кладовищі у районі Воля.

Після молитви, яку очолив парох православної парафії на Волі, о. митрат доктор Адам Місіюк, присутні поклали квіти та лампадки до пам'ятників та заспівали гімн. Учасники підкреслювали символізм відзначення Дня злуки у світлі нинішньої загрози для України з боку російського агресора.

Фото Павла Лози

«Проголошення Акту злуки УНР і ЗУНР у 1919 році засвідчило міцність, стійкість і тривкість нашої держави та народу, який виборював свою незалежність. Ми й зараз доводимо своє право на буття єдиним, цільним і неподільним народом», — наголосив радник-посланник посольства України Олег Куць.

Він додав, що нинішнє покоління доводить: ціна, яку понад сто років тому заплатили козаки Симона Петлюри, була марною.

Голова ОУП Мирослав Скірка зауважив, що українська держава мала відбутися ще понад сто років тому, але цього не сталося. Попри десятки тисяч жертв, українці тоді не змогли отримати незалежну країну, але боротьба триває і зараз, коли вона вже існує.

«Українці та поляки можуть бути разом, особливо коли маємо спільного поганого сусіда. Важливо, щоби ми берегли цю пам'ять про людей, які тут лежать і які боролися за Україну. Пам'ять про події столітньої давнини дозволяє нам пишатися собою та своєю історією», — наголосив очільник організації.

Голова ОУП підкреслив також, що свобода — це чеснота, за яку віддавали і досі віддають життя — зокрема бійці на Сході України.

Лідер Громадської ініціативи з догляду за могилами воїнів УНР у Варшаві Юрій Рейт підкреслив, що День соборності об'єднує українців, які усвідомлюють загрозу для держави, по всьому світу — від Полтави в Україні до Чикаго у США. Дуже важливо він назвав освітню функцію, передачу знань про героїчну боротьбу наступним поколінням.

«Суть та ідею таких сходів, як сьогодні, важливо передавати далі», — сказав громадський діяч. Він перерахував людей, що після війни долучилися до відновлення та збереження козацьких хрестів та надгробків. Серед них є отець митрат Анатоль Шидловський, покійні уже доктор Микола Сивіцький і архітектор Богдан Боберський та інші українці.

«Завдяки їхній праці ми можемо бути тут сьогодні», — додав Юрій Рейт.

Українцям та полякам, які сьогодні долучаються до увічнення пам'яті та впорядкування місць поховань воїнів Армії УНР в Польщі, Український інститут національної пам'яті надіслав листи з подяками. Їх на зустрічі в Українському домі, яка відбулася після події на цвинтарі, вручив радник-посланник посольства Олег Куць. Листи отримали Юрій Рейт, а також історик та віцепрезидент Південно-східного наукового інституту у Перемишлі Олександр Колянчук, голова Українського товариства у Любліні Григорій Купріянович, очільник ОУП Мирослав Скірка, колишній голова Об'єднання Петро Тима, керівник Перемиського відділу ОУП Ігор Горків, голова Спілки українців — політв'язнів і репресованих у Польщі Олександр Стець, очільниця Української скаутської організації в Польщі Пласт Олена Боднар-Потопник, голова Програмного руху дослідників в Об'єднанні польських гарперів Матеуш Стахевич, професор Варшавського університету Ростислав Крамар, історик з Перемишля Богдан Гук, громадська діячка Данута Куронь, публіцистка та активна діячка польсько-українського діалогу Ізабела Хруслінська, керівник відділу церковного мистецтва музею «Замок в Ланцуті» Ярослав Гемза, депутат варшавської міськради Ярослав Шостаковський, професор Академії образотворчих мистецтв у Варшаві Януш Смаза, колишній голова Перемиського відділу ОУП Ярослав Сидор.

Після вручення листів відбувся показ фільму «Україно, ось, де твої сини» за участі його режисера Павла Майстренка.

Опрацював на основі повідомлень **Павло ЛОЗА**
Більше новин шукайте на сайті: nasze-slowo.pl

На Підляшші може з'явитися профільний орган нацменшин

Сеймик Вармінсько-Мазурського воеводства – єдиний у Польщі має комісію нацменшин. Існує ідея «експортувати» ініціативу на Підляшшя.

До кінця січня комісія має передати до адміністрації сеймику план роботи на 2022 рік. Представник нашої громади, член комісії і віце-голова сеймику Збишко Гомза говорить, що документ міститиме ініціативи щодо співпраці з Підляшшям:

«Ми хочемо вийти на Союз українців Підляшшя. Тому плануємо інтеграційні візити членів комісії під час свята «На Івана, на Купала» в Дубичах-Церковних та на Міжнародному фестивалі духовної музики у Гайнівці. Тоді хочемо обговорити питання кандидатів на майбутніх самоврядних виборах, які після перемоги могли би сприяти утворенню у підляському сеймику комісії у справах меншин, аналогічної до нашої».

Збишко Гомза підкреслює також, що розуміє нинішні складні умови і був серед людей, які агітують за те, аби передбачити на рівні вармінсько-мазурського сеймику більше коштів на ініціативи громад. Наразі це має бути 80 тисяч злотих. Значну кількість тих грошей призначать на українські заходи, оскільки ми разом із німцями є найбільшою і найактивнішою спільнотою у регіоні. Тут, як і всюди, громад-

▲ Питання нацменшин були однією з тем зустрічі, яку організувала «Громадянська платформа» у Кентшині (зліва – Збишко Гомза, третій – Ярослав Слома)

ську діяльність останнім часом значно ускладнила пандемія. Голова комісії нацменшин вармінсько-мазурського сеймику Ярослав Слома із жалем відзначає, що низка подій не відбулася або пройшла в обмеженому форматі. «Ми віримо, що 2022 рік з цієї точки зору буде кращий», — говорить голова. Водночас він радий, що завдяки підтримці сеймику минулого року вдалося після перерви повернути захід «Ніч на Івана Купала» у Круклянках.

Постійним важливим завданням є також підтримка української школи в Гурові-Ілавецькому. «Це важливий заклад, у якому виховують еліту україн-

ської спільноти», — зауважив голова. Школа дає також можливість зберігати і продовжувати освітню традицію, яку започатковують пункти навчання української мови. Ярослав Слома підкреслює, що головна роль комісії — це бути передусім майданчиком для дискусії про проблеми нацменшин у регіоні та пошуку рішень.

Варто зауважити, що у середині січня члени органу, зокрема ще один представник нашої громади — віце-маршалок Мирон Сич, взяли участь у конференції, під час якої висловили спротив рішенню польського Сейму про скорочення фінансування навчан-

ня меншинних мов на 40 мільйонів злотих. Обґрунтовуючи цю заяву, голова Ярослав Слома пояснив, що підтримка громад означає дотримання європейських і демократичних стандартів. Тому, за його словами, якщо польська сторона хоче, щоб у світі, зокрема й у східних державах, дбали про поляків, то повинна сама бути прикладом уваги до спільнот іншої національності. Позитивною практикою він вважає підтримку, зокрема, українських заходів у регіоні. «Вони чудово інтегрують, сприяють українському шляху до об'єднаної Європи, що важливо для нас усіх», — наголошує Ярослав Слома.

Разом із тим він підкреслює, що нацменшини мають повні громадянські права у Польщі, а це означає також право зберігати свою ідентичність, мови, культури та релігії. На його думку, зараз центральна влада не зовсім поділяє такий погляд. Скорочення фінансування є одним із наслідків цього. Ярослав Слома нагадав, що серед депутатів правлячої партії «Право і Справедливість» є такі, що раніше вимагали, аби представники меншин робили публічні заяви щодо лояльності до польської держави: «Для людей з таким поглядом на світ ніхто і ніколи не буде достатньо чистим і справжнім громадянином».

Підсумовуючи, Ярослав Слома зауважив, що зараз — скрутний час для меншин, доказом чого є державний бюджет, у якому постійно зменшують кошти на їхню діяльність. Тому дедалі більше викликів і тягар підтримки лягає на плечі продемократичних представників органів місцевого самоврядування. ■

АНАЛІТИКА

Що сильніша Центральна Європа, то безпечніші Польща й Україна

Переваги польсько-українського стратегічного партнерства не викликають сумнівів. Але часто за заявами не йдуть практичні дії. У цьому переконані польські та українські експерти.

Іхню аналітичну доповідь можна знайти на сайті Університету ім. Марії Склодовської-Кюрі в Любліні. Автори тексту підкреслюють, що в інтересах Польщі та України — зміцнення держав Центральної Європи. Це також дозволить протистояти агресії і спробам домінування з боку Росії. Тому, зокрема, потрібно посилити роль Польщі та України в транзиті сировини та товарів. Це, з одного боку, сприятиме розвитку держав, а з іншого — стане противагою зусиллям Росії щодо маргіналізації ролі країн Центральної Європи. Польща та Україна мусять — найкраще, аби вони робили це спільно — розвивати транспортні коридори у вигляді нафто- та газопроводів, залізницю, системи зберігання газу тощо.

Наступною експерти наводять проблему недостатнього рівня розвитку прикордонної інфраструктури. За їхніми словами, потрібно щонайменше подвоїти кількість прикордонних переходів та краще використовувати потенціал залізничних перевезень. Ключовим є також питання безпеки, знов-таки у контексті шораз агресивнішої і більш непередбачуваної політики Москви. Тому автори документа стверджують, що у межах двосторонньої та

багатосторонньої співпраці необхідно інтегрувати Україну в євроатлантичні структури та підвищувати рівень спільної операційної готовності збройних сил. Це дозволить якісно обмежити дестабілізаційний вплив Росії. Аналітики відзначають, що прийняття України з її потенціалом може суттєво посилити роль Центральної Європи в ЄС. Водночас автори дослідження зауважують, що Київ не може розраховувати на дієву підтримку Євросоюзу у конфлікті з Росією. Причиною називають різні інтереси країн-членів у своїх зв'язках із Москвою та відсутність інституційної волі ЄС до проведення жорсткої політики щодо Кремля.

Експерти стверджують також, що Польща та Україна повинні розробити аргументацію на користь вступу останньої до Європейського Союзу і показати значення цієї держави для покращення спільного ринку, руху капіталу, послуг та людей: «Корисним і доцільним було би створення «карти» спільних інтересів щодо низки ключових проблем розвитку та безпеки Центральної Європи».

Автори доповіді зауважують також, що у відносинах Польщі та України не визначена чітка спільна мета та стратегічний інтерес. Захід не має ефективної стратегії стримування Росії і ресурсів для її реалізації. Тому найбільший виклик — це можливий поділ Східної Європи на російську і європейську зони впливу. За таких умов українсько-польське стратегічне партнерство виявиться неможливим, оскільки обидві

країни опиняться у статусі розділеної периферії. Експерти передбачають також, що, якщо Росія поглине країни Східної Європи і встановить там свій контроль, уся європейська безпека втратить цілісність і розпадеться.

Українські автори дослідження відзначають, що Україна та Польща повинні активно зайнятися історичною політикою, оскільки трагічні епізоди спільного минулого постійно блокують партнерство. Експерти пропонують, аби сторони не вказували одне одному, хто може бути для них національним героєм. Вони вважають, що кожна держава дивиться на минуле крізь призму власних інтересів, отже — певною мірою суб'єктивно. Тому варто зосередитися на прикладах, що будують образ успішної співпраці. Для цього підходить популяризація знань про союз Пінсудський-Петлюра чи співпрацю Ілзе-Гедройць (Єжи Гедройць, Богдан Осадчук та інші) у боротьбі з радянським тоталітаризмом. Можна також спільно реалізувати проекти з реставрації пам'яток. «Україна й Польща могли би об'єднати зусилля, щоби їхня мистецька спадщина стала більш званою у світі», — пишуть експерти. Вони переконані, що доцільно було би створити структуру, яка би об'єднувала країни Балтійського та Чорного моря. У документі підкреслюється, що, з одного боку, центральноєвропейські країни знаходяться у сфері економічних інтересів Росії і відчувають певну залежність від її природних ресурсів, а з іншого — вони становлять ринки збуту, є

джерелами сировини та дешевої робочої сили для ЄС.

Об'єднання цих держав дозволило би створити структуру більш-менш рівних партнерів, які будували би власну вигідну економічну політику, стійку до зовнішнього тиску. Потенційні члени такої структури вже постраждали від російської воєнної агресії або перебувають під такою загрозою: «Кожна з цих країн поодиноці не в змозі протистояти досить потужній і чисельній армії Кремля. Натомість, об'єднавшись у широкий фронт від Скандинавії до Кавказу, вони можуть протиставити їй потужне військо», — відзначають експерти.

У своїй праці вони також пишуть про виклики для громадського сектору, співпрацю регіонів, завдання для медіа, широко аналізують можливості економічного співробітництва тощо. ■

Сторінку підготував
Григорій СПОДАРИК

УКРАЇНА

Si vis pacem, para bellum*

Ніхто не може достеменно сказати, чи найближчим часом Кремль наважиться на розширення збройної агресії в Україні. Відомо лише, що Росія уважно вивчає реакцію Заходу і Києва на предмет кризового реагування і готується до різних варіантів дій.

Упродовж останніх тижнів Європа та її увесь світ перебуває у напрузі та непевності щодо безпекової ситуації у Східній Європі. Дамоклів меч нового витка війни завис на російсько-українському прикордонні. Безперервний калейдоскоп візитів та зустрічей високопосадовців, офіційних заяв, неофіційних витоків інформації і публікацій у світових медіа з різними апокаліптичними сценаріями дещо дезорієнтують звичайну людину, далеку від хитросплетінь геополітики чи теорії ігор на міжнародній шахівниці. Утім, з цього багатоголосся і часто суперечливих повідомлень усе ж можна виділити головні тренди і спробувати зрозуміти, як може розвиватися ситуація.

Контрольний список Путіна

Якщо без емоцій подивитися не на заяви, а практичні дії Кремля, то можна з упевненістю сказати, що Росія готується до воєнних дій. При цьому, чим частіше вона говорить про те, що не має агресивних намірів, тим більше є ознак того, що все відбувається з точністю до навпаки.

Президента Росії Володимира Путіна можна порівняти з пілотом літака, який перед стартом з аеродрому зачитує так званий чекліст (з англ. — checklist — контрольний список) перевірки роботи усіх бортових приладів і поступово вводять їх в дію. У принципі, Путін робить те ж саме: реалізовує свій чекліст, кінцевим пунктом якого має бути початок війни. Може, але зовсім не мусить. А це вже залежатиме від України та від готовності Заходу бути солідарним з нею.

Відпрацьованими пунктами цього чекліста можна вважати розгорнуту в останні роки у російських провладних медіа (опозиційних там майже не залишилося) антиукраїнську й антизахідну істерію. У випадку загострення ситуації російське суспільство майже не протестуватиме проти агресії своєї країни щодо сусідньої держави. Напад, звичайно ж, подаватиметься під соусом захисту етнічних росіян, громадян Росії чи відстоюванні національних інтересів та щоб зупинити агресивні дії «українських націоналістів» чи ворожого НАТО. Ще одним пунктом з контрольного списку Кремля є кібератаки, зокрема проти об'єктів критичної інфраструктури чи державних органів. Київ зазнав такої атаки у ніч з 13 на 14 січня, і очевидно, що вона не була останньою. Крім того, Росія постійно підіграє відчуття загрози в українському суспільстві, використовуючи як наявні внутрішньополітичні конфлікти в Україні, так і штучно генеруючи свої. Зокрема, до останніх можна віднести масові «мінування» у Києві та інших великих містах станцій метро, шкіл, державних інституцій тощо. Однак, найважливішим пунктом є перекидання російських бойових частин та підрозділів забезпечення з різних кутків Росії, зокрема і Далекого Сходу, до кордонів України, на територію Білорусі та окупованого Криму. Крім очевидного ефекту залякування і тиску для досягнення політичних цілей, Росія цілком свідомо відпрацьовує питання швидкого перекидання значних сил і засобів до кордонів України. Це — великий логістичний виклик, а таке тренування дає можливість виявити недоліки, аби усунути їх на майбутнє.

Лише від рішучості України і Заходу відстоювати свої інтереси і не піддаватися на провокації і тиск залежатиме, чи Росія наважиться на один із своїх очевидно вже підготовлених сценаріїв збройної агресії.

Санкції і зброя

Добре відома з прадавніх часів фраза «хочеш миру — готуйся до війни» сьогодні як ніколи набула актуальності. У контексті України вона — про уникнення агресії сильного сусіда проти слабшого під будь-яким надуманим приводом.

Заспокоєний кількома десятиліттями миру і спокою Захід, очевидно, не хоче виходити із зони комфорту, коли все нібито під контролем, а міжнародні гравці адекватні і грають за правилами. Цивілізований Захід не помітив як за кілька десятиліть на Сході Європи з'явилися правителі-монстри, котрі за довгі роки при владі втратили ґрунт під ногами, а заодно і здоровий глузд, і цілком не проти «пограти м'язами», особливо коли це загрожує екзистенції їхніх режимів. Путін і Лукашенко в Росії та Білорусі правлять на двох разом вже півстоліття, за подальше утримання при владі готові платити високу ціну і проливати кров. Не свою кров, а чужу, і в іншій країні. Вільна і демократична Україна — це повільна смерть російсько-білоруської диктатури. Москва вже тривалий час, за декларативної підтримки Мінська, намагається обезкровити Україну і залякати західних альянтів. Основна мета — зміна зовнішньополітичного курсу України на вступ до НАТО і ЄС і відновлення сфер впливів, де Україна має потрапити в орбіту Москви.

У світлі підступної і агресивної гри Росії Київ потребує вірних союзників і відважних рішень. Таким рішенням може бути накладення превентивних санкцій проти Росії і надання Україні оборонного озброєння.

Країни Заходу декларують «небачені донині» санкції проти Росії, але вже у випадку початку агресії. Аргументи Києва, що після початку збройних дій реальна обстановка може сильно змінитися, не справляють враження ані на США, ані тим більше на країнах Європи.

Трохи по-іншому виглядає ситуація з наданням Україні військової допомоги. США, Велика Британія, країни Балтії вже активно поставляють Україні озброєння та амуніцію. У понеділок, 31 січня, до цієї коаліції приєдналася і Польща, яка задекларувала постачання Києву боєприпасів для зміцнення системи ППО країни.

У часи непевності більш дієвими стають невеликі альянси. У випадку України і Польщі, крім Люблінського трикутника (Польща, Україна, Литва) ще одним таким союзом може стати співпраця у трикутнику Польща-Україна-Велика Британія. Цей альянс може мати дуже важливе значення для гарантування безпеки у регіоні Центрально-Східної Європи.

Попри появи сигналів про нібито початок відведення частини російських військ з-під кордону з Україною, ситуація залишається непевною і дуже напруженою. Існує думка, що Путін не наважиться атакувати Україну до 20 лютого, коли завершаться Зимові Олімпійські ігри у Пекіні. Лідер КНР Сі Цзіньпін навряд чи пробачив би Путіну зіпсування йому спортивного свята. А значить, Україна ще має як мінімум три тижні, щоб отримати від союзників не лише політико-дипломатичну підтримку, але й цілком реальну військову допомогу.

Лише підвищення коштів можливої війни буде стримуючим фактором для Путіна. Очевидно, що Захід це також усвідомлює, відтак ця допомога стає усе більш вагомим.

Юрій БАНАХЕВИЧ

* «якщо ви хочете миру, готуйтеся до війни» (лат.)

ПУЛЬС
УКРАЇНИ

● **США заявили, що не блокуватимуть вступу України до НАТО.** Цього раніше вимагала Росія. «Двері НАТО залишаються й будуть відкриті. Ми зобов'язуємося цього дотримуватися», — заявив 26 січня держсекретар США Ентоні Блінкен. У своїй відповіді Росії США заявили про «занепокоєння щодо порушення безпеки Росією і сфери співпраці». Також відповідь підтверджує підтримку України і її територіальної цілісності. Раніше Росія вимагала не розширення НАТО на схід та гарантій невступу України в Альянс та погрожує «лютим» розвитком подій у разі невиконання вимоги. Держсекретар наголосив, що США готові до будь-яких дій з боку Росії та планує провести перемовини зі своїм російським колегою Сергеем Лавровим.

● **30 січня українці влаштували акцію «#ThanksFriends» у центрі Києва.** Учасники висловили подяку іноземцям та урядам країн, які надали військове озброєння Україні на тлі загрози російського вторгнення. На Майдані Незалежності розгорнули плакат з надписом #ThanksFriends та вивісили прапори країн, які допомагали з озброєнням (йдеться, зокрема, про протитанкові гранатомети NLAW, комплекси Javelin, турецькі ударні безпілотники «Байрактар», американський переносний зенітно-ракетний комплекс «Стінгер» та іншу зброю), зокрема Великої Британії, США, Польщі, Естонії, Литви, Латвії, Канади, Чехії та Туреччини.

● **Польща припускає ймовірність мільйона біженців з України у разі російського нападу.** «Якщо в Україні дійде до війни, ми повинні враховувати наплив справжніх біженців. Люди, які тікають від вогню, люди, які тікають від смерті, які тікають від звірств війни», — зазначив віцеміністр внутрішніх справ та адміністрації Польщі Мацей Вонсік. Він наголосив, що Польща має бути готовою до найгіршого сценарію, тому МВСІА країни вживає необхідних заходів. Йдеться про підготовку переходів, медичне обслуговування, проживання та харчування. «Відповідно до Женевської конвенції, ці люди будуть під захистом Польщі, і ми не будемо від цього дистанціюватися. Там, де насправді є біженці, ми повинні їм допомогти. Таке міжнародне право, але це також правила співіснування цивілізованих людей, принципи європейської та християнської культури. Ми не втечемо від цього і не будемо від цього захищатися», — зазначив Вонсік. Водночас він висловив сподівання, що Росія не вдасться до рішучих дій до 24 зимових Олімпійських ігор, які триватимуть у Пекіні з 4 по 20 лютого.

● **Прем'єр-міністр Польщі Матеуш Моравецький 1 лютого планує відвідати Україну на тлі загрози російського вторгнення.** У межах візиту до Києва Моравецький зустріне з українським президентом Володимиром Зеленським і прем'єр-міністром Денисом Шмигалем. «Ми зробимо усе можливе, щоб зберегти мир в Європі», — написав речник польського уряду Пйотр Мюллер й додав, що Польща підтримує Україну в діях, що мають запобігти російській агресії.

● **Активістки Femem 27 січня провели акцію біля будівлі Офісу президента України.** Вони вимагають від президента Зеленського скасувати наказ про військовий облік для жінок. «Жінки та дівчата мають брати участь у військових конфліктах виключно на добровільних засадах. Влада не має морального права змушувати жінок до участі у війнах. Жінки досі не мають рівних прав із чоловіками, і тому на них не можуть накладатися рівні обов'язки» — сказано у зверненні активісток. 17 грудня набув чинності наказ Міністерства оборони, згідно з яким жінки низки професій повинні стати на військовий облік. У наказі представлені спеціальності від сфери громадського харчування до видавництва та поліграфії. Серед переліку професій — програмісти, лікарі, юристи, журналісти, музиканти, соціальні працівники, бухгалтери, співробітники ресторанів і готелів тощо. 21 січня Міністерство оборони розробило нову редакцію наказу. У ній визначено 14 спеціальностей та 6 професій, здобуття та отримання яких передбачає постановку на військовий облік, які споріднені з близько 100 військово-обліковими спеціальностями.

● **Міністерство охорони здоров'я України схвалило використання препарату «Молнупіравір» для лікування COVID-19.** Препарат виробляє німецька компанія «Merck» у вигляді пігулок, які призначені для запобігання прогресуванню захворювання від легкого до середнього і важкого ступеня тяжкості.

На основі інтернет-видання «Суспільне» підготувала Христина ЗАНИК

Діалоги поколінь

Інноваційна програма, яку опрацьовують у Народному домі в Перемишлі

Різноманітні установи: осередки, центри, простори діалогу – останніми роками виростають у Польщі, як гриби після дощу. Збільшення їхньої присутності у публічному просторі демонструє, настільки нам усім не вистачає звичайного людського порозуміння. Поглиблена поляризація поглядів, на яку впливає передусім популізм влади, а також пандемія, спричиняє тривалі поділи у суспільстві. Для протидії цьому і створюють особливі простори для ведення розмов – у безпечному колі та культурному стилі. Утім, не йдеться про те, аби тільки «гладити одне одного по головах», з усім погоджуватися та утверджуватися в однакових поглядах. Головне, як говорив Яцек Куронь, – пробувати домовитися з кожним. Тим, хто поділяє наші цінності, але також і з тим, хто має абсолютно протилежні думки.

Цим постулатом керувалася тренерська команда у Народному домі в Перемишлі. Це місце уже не перший рік послідовно працює у сфері польсько-українського діалогу. Утім, лише кілька місяців тут створюють специфічну, інноваційну освітню програму, головну увагу в якій приділяють порозумінню між представниками і представницями різних поколінь. Це – пропозиція розвитку для людей кожного (зокрема і старшого) віку, для тих, хто хоче покращувати свої комунікаційні уміння, замислитися над собою, власним досвідом, поглядами, цінностями та ідентичністю. Задум команди Перемиського відділу Об'єднання українців у Польщі активісти реалізують завдяки грантовому проекту «Генератор інновацій – Мережі підтримки-2» фінансованому з Європейського суспільного фонду в межах операційної програми «Знання, освіта, розвиток 2014-2020». Виконавцем проєкту є група PCG Polska Sp. z o.o. у партнерстві з Товариством ініціатив творчих «Е».

Нансенівська методологія діалогу

Ще до пандемії (у 2018-2019 роках) тренери та вчителі мали нагоду познайомитися з методологією роботи з діалогом, яку опрацював Нансенівський центр миру та діалогів (Ліллегаммер, Норвегія). Ця установа з початку 90-х активно проводила освітні програми для суспільств у багатьох конфліктних місцях світу – зокрема на Балканському півострові, в Афганістані чи в Іраку. Польський фонд «Orange», використовуючи цей досвід, двічі організував діалогові курси під назвою «Вимкни его – зрозумій іншого», які пропагували ці ідеї у Польщі. Заняття вели досвідчені тренери з Норвегії. Саме у них вчилися активістки ОУП: Наталія Кертичак (Варшава) та я, авторка статті (Перемишль), яку Наталія загітувала долучитися. Після завершення курсу ми виношували ідею впровадження здобутих знань у життя. Наталія через фонд «Освіта для демократії», де вона працює, організувала цикл діалогових тренінгів для молоді – учнів українських шкіл. Ще одну програму ініціював Перемишль, де я та Ігор Горків (голова місцевого відділу ОУП) вже раніше готували та проводили заняття з багатокультурності, протидії стереотипам та упередженням. У співпраці з музеєм «POLIN» ми також опрацьовували віртуальний освітній курс для дорослих «Перемишль: лабораторія діалогу».

Зі спільного досвіду об'єднаної варшавсько-перемиської команди (Наталія, я та Ігор) випливає, що досі більшість освітніх програм були адресовані виключно молодій аудиторії, у найкращому випадку – вчителям, що з молоддю працюють. Отже, немає програм, які працюють задля розвитку дорослих, тим більше – літніх людей. Активісти не хотіли створювати групу учасників

лише такого віку, навпаки – цілком було утворення спільного простору, у якому стало би можливим порозуміння людей будь-якого віку, із різним життєвим багажем. За основу програми взяли методологію «Нансена» – утім, вона є лише «рамкою», яка доповнюється додатковим змістом. Окрім термінології діалогу і трансформації конфлікту, учасники курсу працюють із ідентичністю – власною та групи, стереотипами, упередженнями та проявами дискримінації.

Це інновація – чому?

«Діалоги поколінь» – це освітня програма для дорослих, яка враховує потреби і специфіку роботи з людьми старшого віку. Учасниці і учасники курсу мають реальний вплив на її зміст. Зараз дуже модним у словнику громадянського суспільства є слово «співучасть» (partycipacja). Воно означає цілеспрямовану взаємодію з групою, активну участь усіх суб'єктів процесу у формуванні чогось нового та спільного. Програму «Діалоги поколінь» випра-

цювали саме за цими правилами. На кожному етапі учасники мають змогу висловити свої відчуття, роздуми, модифікувати план дій та теми зустрічей. Усе – у формі відкритої дискусії, з використанням різних інструментів оцінювання та зворотного зв'язку. Одним із них є так званий «Акваріум ідей», до якого люди можуть вкидати нотатки зі своїми спостереженнями, потребами та новими думками.

Програма створюється також у постійній консультації з досвідченою психологинєю, яка веде окремі тематичні заходи, а також може за потреби проводити індивідуальні консультації. Усе тому, що участь в програмі – це праця з людськими емоціями, особистими історіями, світоглядами та системами цінностей. Своєрідний аналіз самого себе у конфронтації з іншою, так само цілісною та сформованою людиною, може породжувати подальші питання, відповідей на які можна шукати у співпраці з фахівцем. Вже на цьому етапі ми бачимо, як виникають певні рефлексії, роздуми над ситуаціями з

минулого, багажем, який ми отримали від наших предків, зокрема у сфері традиційного виховання, соціалізації та успадкованих травм.

Діалог – що це?

Діалог – це процес реального взаємного впливу, під час якого люди слухають одне одного настільки уважно, що можуть змінитися під впливом того, що почують. Кожен учасник і кожна учасниця докладають зусиль, щоби взяти до уваги точку зору іншої людини, навіть тоді, коли суперечності зберігаються. Жоден із членів діалогу не відкидає своєї ідентичності, але змінює свій спосіб поведінки щодо іншої особи.

Так пояснює ідею методологія, сформована на досвіді норвезької установи. Це, звісно, – одне з можливих визначень, утім, дуже змістовне і демократичне. Отже, діалог – це не дебати, де учасники мають визначити сильнішу і слабшу сторону, де враховують передусім силу, емоційність та доцільність аргументів, а також бажання перемогти – переконати іншого. Діалог має ініціювати та поглиблювати взаєморозуміння, тому його головний принцип – слухати. Усі тренінги в межах «Діалогів поколінь» мають вчити активно слухати – це перший крок для розуміння. Треба не змінюватися під впливом почутого, але модифікувати свій спосіб мислення про іншу особу.

Праця, орієнтована на зміни

«Діалоги поколінь» – це ще один проєкт в портфоліо Народного дому в Перемишлі, який має покращувати порозуміння на локальному рівні непростого прикордоння. У курсі беруть участь українці та поляки, люди, готові обговорювати найбільш болючі точки нашого минулого та сучасного співіснування – того, що породжує стереотипи і спричиняє конфлікти. Усі учасники та учасниці дуже активно приєдналися до процесу, від першого дня вони емоційно висловлюються про зміст курсу і роботи в групі. Одна з них сказала, що дуже шкодує, що ніколи раніше не мала змоги потрапити на такий тренінг та дізнатися особливості діалогу. Якби вона це знала, то, мабуть, їй було би легше у багатьох складних ситуаціях у житті.

Це проста, але дуже болюча правда – усі ми виростаємо в культурі дебатів, де той, хто зуміє зрозуміти іншого, проявляє свою слабкість. Де завжди є переможець та переможений, а стійкість поглядів сприймається як найбільша цінність. Переломити цю парадигму дуже важко. Для суспільних змін треба працювати роками. Дає надію те, що в різних куточках світу щораз більше осередків приділяють цьому увагу й займаються цією темою. Це велика честь, що український Народний дім у Перемишлі може бути однією з ниток мережива цієї зміни. Віримо, що вона потроху вже надходить.

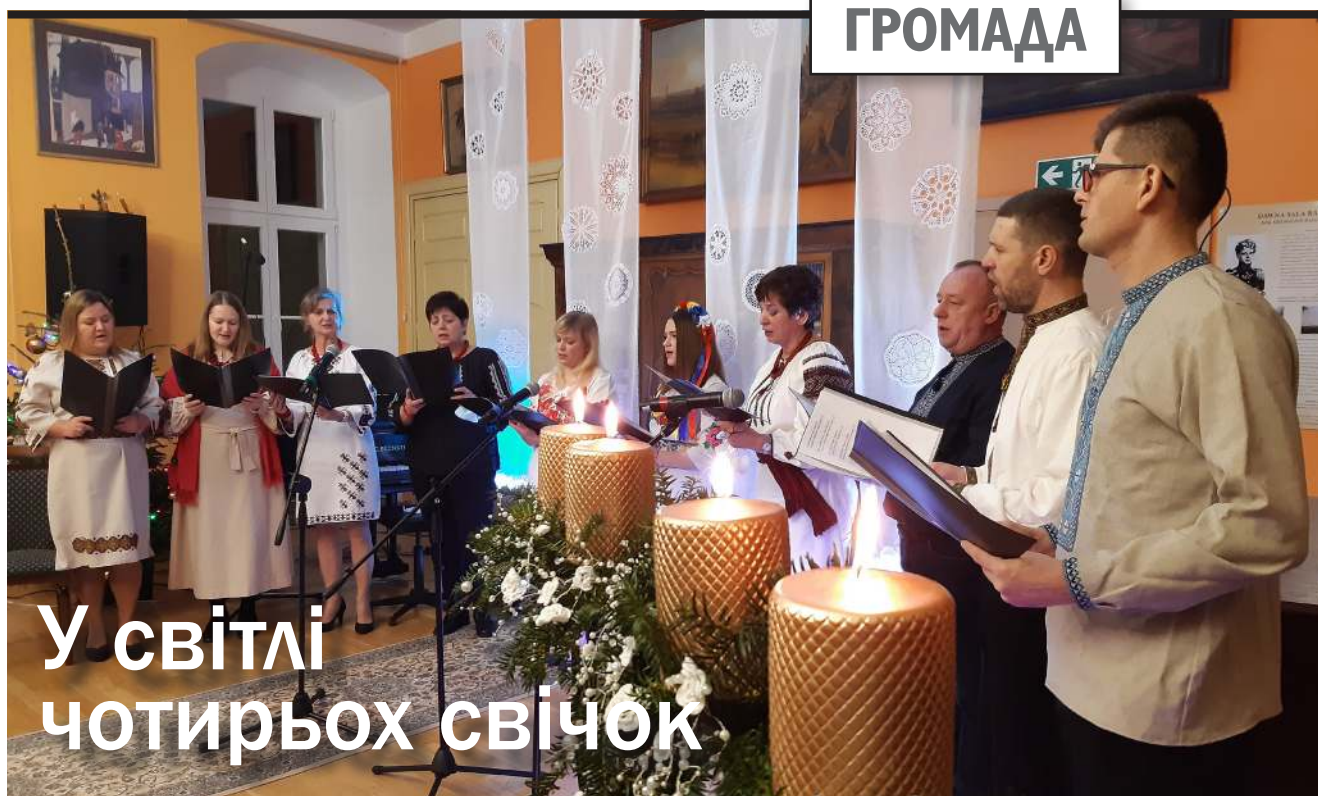
Результатом роботи над «Діалогами поколінь» стане пакет матеріалів (підручник, презентація та короткий фільм), яким буде можна користуватися у вільному доступі. Це означає, що кожен охочий зможе використати перевірені напрацювання та організувати схожі простори діалогу в інших осередках. Це – шанс на розширення активності також серед гуртків Об'єднання, до чого від усього серця заохочуємо. ■

Кася КОМАР-МАЦИНСЬКА

Фото з архіву Народного дому,

автор: Адам Яремко

Автор графіки: Андрій Філь

ГРОМАДА

У світлі
чотирьох свічок

▲ Парафіяльний хор греко-католицької парафії у Тшеб'ятові

Щороку представники чотирьох віросповідань, які мирно співіснують у Тшеб'ятові: євангельсько-аугсбурзького, римо-католицького, греко-католицького та православного – запалюють свічки, які символізують єдність усіх християн. Зустріч «Чотирьох свічок» – це вечір, присвячений культурі та традиціям згаданих релігій. На ній лунають колядки, щедрівки та різдвяні пісні.

У Тшеб'ятові спільне колядування розпочалося 1997-го, тобто 25 років тому. Саме тоді вперше запалили свічки – символи чотирьох конфесій. Представники цих віросповідань разом колядували, а потім за спільним столом пригощалися різдвяними стравами – борщем, кутею, маківником, колачем та дріжджовими булочками. Вечір колядок показав, що жителі Тшеб'ятова, попри культурні відмінності, хочуть і вміють разом святкувати та плекати традиції. Вони показують, що гуртом можна відзначити таку важливу подію, як народження Ісуса, підкреслюючи спільне коріння, а також знайомлячись із новими традиціями та звичаями.

– Сьогодні, навіть попри пандемію, ми святкуємо Різдво, не замислюючись над ним глибше – про те, що цей час приносить у життя моє і моєї родини, у мої

стосунки з іншими. Тож дуже добре, що зараз проводять такі вечори, під час яких ми можемо разом сісти за багатокультурним столом і вчитися одне від одного. Як на мене, зустріч «Чотирьох свічок» є дуже гарним свідченням екуменічного діалогу, де на перший план висувається не теологія та догми, а насамперед чиста віра людського серця, – каже ксьондз Славомир Сікора, парох євангельсько-аугсбурзької парафії у Щеціні.

Православну церкву представляли о. Андрій Демчук із Тшеб'ятова та хор із Валча, а греко-католицьку – місцева парафія разом з її парохом о. Михайлом Плецом, який нещодавно приїхав з України.

– Пригадується, коли я розпочинав священниче служіння в Україні, старший за мене священник говорив, що найважливіше – це стосунки між людьми,

і тому організовував різні зустрічі. Бо ж ми можемо багато говорити про любов, однак вона помітна лише у справжніх відносинах. А такі події показують, що ми відкриті одне до одного – я до Польщі приїхав нещодавно і, можливо, тому, що мені допомагають як українці, так і поляки, я не відчуваю тут чужим, а навпаки, – говорить о. Михайло Плец.

Він на вечір колядок підготував виступ парафіяльного хору, який співає під час недільних богослужінь, а також учнів пункту навчання української мови – з дітьми працював разом із вчителькою української мови Надією Пилат.

– Пригадую першу зустріч «Чотирьох свічок», яку Тшеб'ятівський осередок культури організував, коли стала я директоркою. Раніше я працювала у середній школі, і разом з учнями ми відвідували різні святині, аби милуватися мистецтвом, насамперед середньовічним. Таким чином ми, римо-католики, потрапили до православної, греко-католицької чи євангельсько-аугсбурзької святині. Там ми зустрічали людей, які розповідали нам про свої традиції та культуру. Із перспективи цих двадцяти п'яти років я думаю, що спільне колядування зруйнувало у кожному з нас своєрідні бар'єри. Бо ми тут не тільки розмовляємо про єдність, толерантність та любов, які повинні панувати між нашими віросповіданнями, але й намагаємося втілювати в життя ці принципи. Ми хочемо творити спільноту, яка базується на багатокультурності, – каже Рената Корек, директорка Тшеб'ятівського осередку культури.

– Зустріч «Чотирьох свічок» показує, як ми можемо прекрасно об'єднатися і в молитві, і в тому, аби ділитися своїм багатством, яким кожен із нас живе на щодень. Тому важливо, аби ми зосереджувалися на тому, що нас гуртує, а не розділює, бо саме завдяки цьому, хай і малими кроками, але ми нарешті дійдемо до єдності всіх християн, – каже с. Азелія зі Згромадження сестер-місіонерок Святої сім'ї у Грифіцях.

Вечір колядок отримав визнання – 7 липня 2021 року зустріч «Чотирьох свічок» потрапила до Національного реєстру заходів зі збереження нематеріальної культурної спадщини. ■

Анна ВІННИЦЬКА
Фото авторки статті

Рекорд благодійності

Під час цьогорічної акції «Свята без тата» організаторам вдалося зібрати 271 тисячу 902 злотих – це абсолютний рекорд за всі попередні роки. В Україні різдвяні подарунки отримали 4008 дітей. Про захід розповідає Вікторія Батрин, одна з ініціаторок акції.

Минулого року ви зібрали 167 тисяч 500 злотих. Цього року – на майже 110 тисяч більше. Це успіх!
Ми теж радіємо. Я не думала, що так буде.

Чому?

Під час минулорічної акції було важко. Проте цього року до польського Різдва ми мали лише 20% суми, потрібної для купівлі подарунків для 4 тисяч дітей. Але якось вдалося.

У грудні я був свідком такого у Варшаві: жінка на вулиці попросила перехожу дати їй грошей на їжу. Та відповіла, що у нинішній ситуації в країні вона не може собі дозволити допомагати іншим. Може, люди через інфляцію та підвищення цін обмежують пожертви на благодійність?

Криза дійсно відчувалася. Як нам вдалося підготувати заплановану кількість подарунків? Думаю, завдяки тому, що фінансово до акції доєдналися інші країни. Зараз, окрім Польщі та України, гроші передавали з Люксембурга, Данії, Нідерландів, Німеччини, Латвії, Канади. Ці кошти збирали волонтерські благодійні організації або звичайні люди. У Канаді один хлопець почув про нас і провів разом зі знайомими благодійний ярмарок.

Деякі країни приєдналися вперше. Також уперше передав гроші Європейський конгрес українців. Математика тут проста: двісті євро – це не двісті злотих або гривень. Крім цього, рекордну суму зібрали у церкві отців василіян у Варшаві. Протягом грудня парафіяни пожертвували 16 тисяч злотих.

Я знаю про наймолодших колядників з Перемишля, які передали вам гроші. Хто це?

Коли ми у січні рахували кошти, я побачила в коментарі до банківського переказу підпис «від колядників з Перемишля». Через понад тиждень після Різдва

Фото автора статті

ва ми знову отримали пожертву від тієї ж людини із коментарем «ми тут іще наколядували». Це дуже приємно, що батьки разом зі своїми дітьми зібрали для нас гроші. Хочу підкреслити, що учні зі шкіл з українською мовою навчання у Польщі також роками нас підтримують. Іще до акції давно приєднуються діячі Об'єднання українців у Польщі та греко-католицькі й православні парафії. Цього року особливо активними були Перемисько-Горлицька єпархія та парафія на варшавській Празі. Можна сказати, що під час восьмої акції «Свята без тата» до нас приєдналися три віросповідання, бо у Львові допомогли ще й баптисти, у чий святині ми пакували подарунки.

Як усе виглядало логістично?

Загалом було 13 «фабрик ельфів» в Україні. Найбільша – у Хмельницькому, де вони підготували 2 600 пакунків. Їх доставили малюкам з усіх областей України. Подарунки дітям загиблих бійців вручали військові. Це дуже символічно. Я усвідомлюю, що й у Варшаві є люди, які хотіли би пакувати подарунки або самостійно принести солодощі чи іграшки. Але

зараз, коли ми робимо однакові гостинці для дітей, це більше відображає суть нашої акції. Бо це – символ пам'яті. Усі ці жінки та чоловіки, яких ми вшановуємо, загинули в одній війні на Сході. Тому діти отримують зараз однакові подарунки.

Цього року ми пакували коробки «здорових солодощів» від фірми з Дубна, з якою ми співпрацюємо, шапки «суперельфів» та книжки «Мальована історія незалежності України» братів Капранових. Цікаво, що автори публікації самі організували збір коштів і подарували нам 800 примірників. Після акції ми отримали дуже багато повідомлень від матерів – що вони вдячні саме за цю книгу, що це важливий вклад у майбутнє дітей. Файно, що до нас пишуть і матері, і самі дітки. Є й такі, що вже з нами вирости і тепер самі готують подарунки в Україні.

Це чудово. Зізнаюся, що я чув і такі думки: може, краще адресно допомагати окремим родинам і дітям. Що ти думаєш про це?

Ми все розділили. У нас є акція пам'яті «Свята без тата», де всі отримують символічний подарунок. Але крім цього – наші волонтери кожного року оновлюють базу даних, тож ми знаємо потреби окремих сімей: кому потрібні ліки, у кого важка матеріальна ситуація. Тому допомагаємо й індивідуально. Нещодавно вдалося відправити велику партію одягу для багатодітної сім'ї. Ми зробили також окремі подарунки для вихованців дитячих будинків. Їх отримають мешканці населених пунктів на самій лінії фронту та будинки-інтернати у Західній Україні, де є діти з інвалідністю.

Ти згадала про Варшаву, де все почалося. Якщо через рік ситуація нормалізується, плануєш готувати гостинці й у Польщі, і в українських містах?

Наші волонтери в Україні вже не хочуть віддавати свою роботу. Спакувати 4 тисячі подарунків в Українському домі у Варшаві, де ми роками це робили, та по 200-400 в різних містах – це різні об'єми роботи. В Україні організувати це легше. Там є кільканадцять команд, у яких це займає 2-3 дні, тоді як у нас у Варшаві – місяць. По суті, через пандемію ми зараз все купуємо та пакуємо в Україні. Наразі залишимо це так. ■

Павло ЛОЗА

Козак Йосиф Сава-Цалинский – маршалок Конфедератів барських

Знаєте юж, же козак Йосиф Сава-Цалинский был камаратом Казимира Пулаского, кед душу оддавал Богу, думал о Пуласком. Гнеска повім, за што Конфедераты любили и шанували козака Саву. Не знаме дня и місяця його народин, лем рік (1736). Народил ся в Степашках, над ріком Бог (называном тіж Південным Бугом) в старості чегриньскім (адже в Україні), а гмер на Мазовшу (правдоподібно, 8 мая 1771 рока). З Савом єст так як з Пуласком, оба ранені были в посылдні битві, яку сточили в своїм жытію и не знаны сут місця зложыня їхніх тлінных останків.

Няньом Йосифа Савы-Цалинского был Сава Чалий, полководець городовых козаків служащих в Йосифа Потоцкого, гетмана великого коронного. Йосиф Сава барз скоро осиротіл и виховував ся на дворі старосты чегриньского. Кед староста перенюс ся до Варшавы, забрал го зо собом. Може мати Йосифа Савы была даяко родинні повязана зо старостом (о ней нич не знаме), а быти може взял го зо собом за то, же крас знал грати на бандурі. Кед и староста помер: *Sawa po dworach służył za kozaczka; ale podroślszy cokolwiek, bandurkę rzucił, a nawykł do innych zabaw. Spisą i szabłą tego robił, na polowaniach zającąc z pistoletu ubijał, naszego języka się wyuczył i nasz obrządek przyjął; bo chociaż i pierw był katolikiem, jeno obrządku ruskiego, mając szlachetne serce, jak najmniej chciał się różnić od szlachty.*¹ Скорше рускы бояре ставали ся Поляками, а пак до польской римо-католицкой шляхты пристал ишы не еден Русин, бо влада и уряды лем польскі шляхті были приписаны, а влада и уряды пахли вшыткым. Козаки мали ся за вільных люди и до хлопів кріпаків зарахувати ся польскі шляхті не позволяли.

Козак Сава має мир серед польской шляхты

Хоц Сава бесідувал по-польскы и молил ся так само як панове шляхта, то Полякы, не знаючи го, и так позерали на нього згоры: *Pan Dzierżanowski z początku chciał drzeć koty ze swoim dowódcą jako szlachcic i oficer gwardii z Kozakami; ale Pan Sawa tak mu się dał poznać, że lubo przy nadzwyczajnem męstwie był bardzo burzliwym, słuchał go jednak potem jak dziecię piastunki.* Сава справді не был быле яким Конфедератом, был Конфедератом, кед польский шляхтич так о ним в своїх споминах пише: *Służyłem pod śp. panem Sawą i przy mnie Panu Bogu ducha oddałem; a chociaż, nie chwalcąc się, starożytnym urodziłem się szlachcicem (bo każdemu w metrykach koronnych wolno odczytać, jak sześciu Sopolców podpisało się na elekcji króla Stefana), umiałem być mu posłusznym. A nie tylko ja i mnie podobni, ale JW. Potocki, wojewódzic wołyński był pod nim regimentarzem i chociaż magnat całą gębą, drżał przed nim. Razu jednego, że nie dość prędko dopełnił jego rozkazu, przez co Drowiczowi udało się ująć prawie z rąk naszych, pan Sawa zaczął lajać wojewódzica i zagroził mu, że jeżeli kiedykolwiek dopuści się podobnej opieszałości, każe mu w łeb wypalić. To było wobec kilku panów spokrewnionych z wojewódzicem, a nikt nie powiedział: „a co, to ma Kozak gnębić senatorskie dziecko?”; bo wszyscy mieli Sawę za równego sobie. Jakoż w istocie, poświęceniem się swojemu dla ojczyzny wyrównywał on tym zasługom, które magnaci po przodkach odziedziczyli i przez które byli magnatami.* В іншій місці такий цікавий текст найдемо: *A sam widziałem, jak inni marszałkowie, nawet JW. Pac, co był nad nimi wszystkimi, obcowali z panem Sawą jak z równym i tyle go szanowali, że gdyby był wyniesiony nie tylko marszałka, ale i na kasztelana krakowskiego, nikt by z pocziwów przeciw temu słowa nie powiedział: taki z niego był i wielki wojownik.*

Одкале Козаки серед Конфедератів?

Козаки на Україні бороли ся проти Конфедератам (Коліївщина), але и разом з нима проти Москалям тіж ставали до бою. В конфедераткых рядах Козаків не бракувало, бо служили так як и отец Йосифа Савы в польскых панів, яко воякы. Зато: *Kiedy się zaczęła konfederacja barska, był wielki zjazd w Piotrkowie, na reasumpcji trybunału. Mnóstwo było panów z licznymi pocztami; a że wielcy panowie wszyscy prawie mieli dobra na Rusi, do kilkuset kozaków zbrojnych przyprowadzili z sobą. Sawa także się tam znajdował i wisiał przy dworze JW. Działyńskiego, marszałka trybunału.* Козаки бороли ся в конфедераткых рядах на Мазовшу и в Великий Польщы (гнеска бы сме повіли, же во Велькопольшы). А ото інший доказ на то,

Фото з Вікіпедії

же не циганію: *Sawa zebrał do półtrzecia sta dworskich Kozaków [адже до 250], wśród dnia wyszedł z Piotrkowa, spotkał po drodze rejterującego się Sołtykowa [адже втікаючого], napadł na niego, rozbił do reszty, zabral mu armaty, samego wziął w niewolę i złączywszy się z panem Kwileckim, z nim razem szedł do miasta. To zdarzenie było dla konfederacji stanowczem.* Тота потычка была «становча», адже мала величезне значыня для поширення Конфедерации. Пак Саву выслано з місією занятя Варшавы, але під час маршу пляны поміяно и Конфедераты перешли на другий берег Вісли. Товды то: *nasi opanowali Wyszogród, całe Kujawy i Płockie podniosły konfederacyję.* Oddzielił więc od siebie Sawę w trzysta koni, dał mu pod komendę pana Franciszka Dzierżanowskiego z częścią Mirowskich i kazał iść do Zakrocymia, aby rozszerzać powstanie po Mazowszu, a sam poszedł do Płocka dla poparcia wzrastającej konfederacji (...) *Mnóstwo młodzieży mazowieckiej do naszych się garnęło i ciągnęło się pod znaki Sawy. Od nich dowiedział się, że w Zakrocymiu stoi batalion moskiewski i kilkaset Dońców.* Конфедератів під Закрочыміем до бою попровадил Сава и побідили Москалі, хоц было їх менше и гіршу мали зброю. Жевуский описал, што ся по ті битві діяло: *Po tak świetnem zwycięstwie wszedł pan Sawa do Zakrocymia, gdzie mnóstwo było obywateli uwięzionych po klasztorach, którym natychmiast wrota otworzono; a nie tracąc czasu zgromadził szlachtę, aby co prędzej sporządziła akt powstania. Tak się podniosła konfederacja w Zakrocymiu, której marszałkiem Sawa jednomyślnie ogłoszonym został, a regimentarzami obrani byli pan Potocki, wojewódzic wołyński i Pan Lelewel, burgrabia zakroczymski.*

– *Bójcie się Boga, panowie – mówił pan Sawa. – Ja, prosty Kozak, jakże wam szlachcie mam marszałkować?*

– *Innego marszałka nie chcemy! – krzyknęła szlachta – Pan Bóg i twoje zasługi namięślnie ogłoszonym został, a regimentarzami obrani byli pan Potocki, wojewódzic wołyński i Pan Lelewel, burgrabia zakroczymski.* Чудне, же не польский шляхтич, а Козак был маршалком Конфедератів на Мазові. Спочатку нягал ся пред обнятьом так гонорового уряду, але в кінці прийняв на ся тот обовязок, бо польска шляхта

го перекичала. Знали, же маршалківску булаву оддають в найліпшы руки, Сава не програв жадной потычки, до якої провадил своїх жолнірів. Шанувал жытя своїх вояків, кед віділ, же выграти в жаден спосіб не можна, вышофував ся. Вірний был старі засаді, бесідуєчи, же лем живий вояк може быти добрым вояком.

Сава брано за характерника

Чом з так величезным миром Саву принимали Полякы, пояснят Жевуский: *A że ludzie obok niego i za nim padali, że kule ustawicznie robiły mu dziury w odzieniu, tak że zawsze latany chodził, a sam nigdy ranny nie był; Rusini jako są zabobonni, między jego Kozakami urosło przekonanie, że on był charakternikiem, jak mówią na Ukrainie, to jest, że umiał kule zamawiać, aby go żadna trafić nie mogła. Od nich i do nas ta pogłoska się rozeszła.* Каждый человек гмерти мусит, адже нич в тім чудного, же Йосиф Сава-Цалинский од меча погыб, як більшість жолнірів на війні. Зо смертьом стрінув ся під Мшоновом, де: *na Moskali uderzył. Pierchnęli oni w nieporządku i już byłby ich odciał; ale nad samą groblą, na wzgórku stały armaty moskiewskie, które jak dały ognia, od pierwszego wystrzału pan marszałek dostał karcaczem w udo i spadł z konia. Kozacy, co byli do niego jak do ojca przywiązani, a mieli go za charakternika, widząc go rannym, bardzo się przełękli, jednak rzucili się ku niemu na ratunek. Skoro go podźwignięto, z największą przytomnością oddał dowództwo regimentarzowi zakroczymskiemu Lelewelowi, zlecając mu, by ścigał rozproszoną jazdę moskiewską, a sam dał się Kozakom zanieść na rękach pod karczmę, przy której stał wojewódzic wołyński z odwodem, gdzie i ja się znajdowałem.* Без раненого маршалка Савы Конфедераты зачынали програувати, бо Росияне скоро помітили, же конфедерацкий наступ стратил на імпеті.

Геройство Савы

Кед скорше юж втікаючи, жолніре приступили до контратаку: *Pan Sawa widząc, że dobrowolnie nasi się gubią, choć udręczony boleściami, chciał, by go na konia posadzono, ale nie mógł siedzieć. Kazał więc wynieść kołyskę z karczmy, przywiązać ją do dwóch najlepszych swoich koni, na których posadził doświadczonych Kozaków, a samego siebie w nią włożyć, okrócić pasami i końce ich do terlic kozackich przymocować. Tak niewygodnie i niebezpiecznie wisząc na powietrzu między Kozakami, wziął w rękę proporzec i prowadził nas do ataku. Opamiętał uciekających naszych żołnierzy, zawrócił ich z sobą i pomimo najokropniejszych boleści dając niesłychany przykład męstwa, złamał szyk Moskali i zmusił ich do ucieczki. Ale wszystko było późno: już piechota moskiewska i armaty przeprawiły się przez groblę. Jak zaczęły ognia do nas dawać, sam pan marszałek pomiarkował, że nie ma nic do czynienia, tylko albo uciekać, albo doczekać się, że do jednego wszystkich nas wystrzelają. Lubo boleści jego coraz więcej się wzmagaly, że ledwo od rozumu nie odchodził, z największą przytomnością prowadził nasz odwrót przez Mszczonowską Wolę. Przedzieliwszy się wsią od ścigającej nas jazdy, którą dwa razy był przewrócił, a która trzeci raz gotowała się sięść nam na karku, z dwóch stron razem kazał wioskę zapalić. Ponieważ wiatr był silny, w momencie cała stanęła w płomieniach i to wstrzymało Moskali. Dopiero pan marszałek rozdzielił swoje wojsko na dwie połowy. Dowództwo jednej oddał wojewódzicowi wołyńskiemu, a drugą porучzył panu Lelewelowi; nakazując im najusilniej, aby każdy inną drogą cofał się ku krakowskiemu województwu i nigdy nie łączyli się z sobą.* Долгий то кавалец, але барз дуже о Саві бесідує, завдяки ньому знаме, же, аджи тяжко ранений, не думал о собі, а о війську. Сава своїх жолнірів нигда не одал бы на потаву, добрі знали, же їхні полководець на певну смерт самих собі нигда їх не залишыт. Кед ся розходили, обіцял, же як лем яко тако выздоровіє, найде їх, де бы ся не находили.

Далі буде

Борис ЛЕМКІВСКИЙ

1. H. Rzewuski *Pamiętki Soplicy*, Fundacja Nowoczesna Polska. wolnelektury.pl/media/book/pdf/pamiatki-soplicy.pdf Вшыткы пізнійше наведены чужы слова походять зо споминів того самого автора.

Історія

Націоналіст, вчений, видавець...

Це далеко не повна характеристика Аркадія Жуковського – буковинця, який народився 100 років тому і протягом свого життя знайомив світ із Україною. За освітою був інженером-будівельником і більше цікавився географією та геологією. Що в подальшому стало основою для праць про рідну Буковину. Але разом з тим, Жуковський завжди займався громадсько-політичною діяльністю та був активним учасником українського націоналістичного руху.

Народився в Чернівцях 12 січня 1922 р. в родині православного священника. В 1940 р. вступив на філософський факультет місцевого Чернівецького університету. Та війна вносить свої корективи. Через рік родина Жуковських покидає рідне місто. Вищу освіту здобував уже за кордоном, у Польщі, Австрії та Німеччині. На еміграції став активним учасником українського студентського руху. Зокрема у другій половині 1940-х – початку 1950-х років Аркадій Жуковський входить до кола очільників Представництва українських студентських товариств Австрії, Центрального союзу українських студентів, студентського товариства «Зарево» тощо. Більшу частину життя провів у Франції.

Власне, формування політичного світогляду та громадської позиції Аркадія відбулось в роки Другої світової війни. Це був час важких випробувань для всієї родини Жуковських та становлення молодого професіонала та державника Аркадія. Він пов'язав життя із Організацією українських націоналістів (ОУН) і до кінця своїх днів був одним із її провідників. За активну участь в українському націоналістичному русі неодноразово відзначений грамотами та подяками.

В авангарді студентського руху

Варто згадати про діяльність Жуковського в товаристві національного солідаризму «Зарево» (такою була повна назва організації). Саме тоді сформувались його державницькі погляди. Товариство працювало в певних напрямках – комісіях, за які відповідав конкретний його член. Жуковський, що офіційно вступив до Товариства 4 грудня 1950-го, очолив комісію «Державного планування та відбудови України». Керівники комісії мали організовувати нові представництва Товариства, постійно інформувати Провід «Зарева» про культурні, наукові та політичні здобутки членів комісії, а також підготувати план праці. Кожен з членів Товариства повинен підтримувати контакти з керівником іншої комісії і надсилати свої статті, дослідження, інформацію, які входили до напрямку її діяльності. Окрім керівництва комісією до завдань Жуковського входила організація представництв Товариства у країнах Європи.

На початковому етапі діяльності Товариства активно обговорювались його завдання, мета, напрямки роботи. Загалом передбачалось, що «Зарево» є студентською організацією, що мала об'єднати «еліту націоналістичного руху» і в результаті «стати певною школою державницьких кадрів». Праця в комісіях «Зарева» означала його перетворення у «вільний український університет з націоналістичним світоглядом». Провідними напрямками роботи Товариства були видавничі діяльність, а також організація Стипендійного фонду і бібліотеки. Аркадій Жуковський в листі до Марка Антоновича від 16 березня 1951 р. висловлював думки стосовно виходу Товариства за межі студентської організації і перетворення на загальнополітичну організацію, що мала б називатись «Дружина оборони революції». Це не повинна бути конкуруюча установа для ОУН, а лише орга-

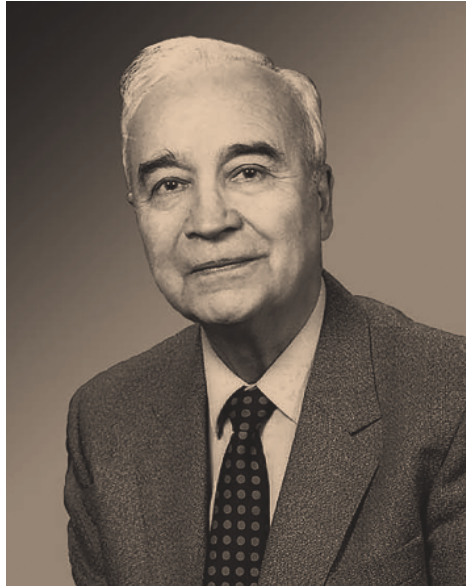

Фото з Вікіпедії

нізація, що об'єднала б українську еліту в діаспорі.

Як керівник комісії «Державного планування і відбудови України» Аркадій Жуковський публікував матеріали, що стосувались її діяльності у журналі «Розбудова держави» (пресовий орган «Зарева»), варто згадати його статті: «Відбудова України», «До проблеми націоналістичної державної системи», «За ясність у основних справах», «До питання державного планування», «Проблеми відбудови України». Стаття «Відбудова України» є поясненням до плану праці вищезазначеної комісії, в ній подано основні напрямки відбудови держави, зокрема, передбачено заснування міністерства відбудови як інституції, що керувала б процесом планування і розбудови.

Як відбудувати державу

До питання відбудови держави Жуковський повертався і в статті «Проблеми відбудови України». Дослідник виділяє основні принципи відбудови: вона повинна включатись в загальний розвиток країни, необхідний поділ завдань між центральними і місцевими установами, на початковому етапі перевага належить житловому будівництву та відновленню соціальних інституцій, потрібно скористатись міжнародною допомогою. Однією з найскладніших проблем при цьому є організація відбудови, яка вимагає детального планування, а також послідовна і чітка реалізація плану. Розглянувши основні галузі, що потребують модернізації, він приходить до висновку, що така розбудова можлива, але лише в суверенній державі. Варто зазначити, що плани автора можуть здатись дещо ідеалістичними, однак їх слід вважати спробою тогочасного студентства, що опинилось за межами Батьківщини долучитись до її життя в будь-якій формі. Для Аркадія Жуковського визначення планів майбутньої відродженої України було запорукою успіху на шляху до досягнення країною незалежності і як визначив сам дослідник: «Його завданням було заохочення інших небайдужих до долі нашої країни людей визначити шляхи її відбудови».

Питанню відновлення України Аркадій Жуковський присвятив також статтю «До питання державного планування», в якій головним економічним завданням визначив: «вміле пристосування виробництва до суспільних потреб». Він говорить про те, що народ за законом поділу праці поділяється

на стани, а вони на фахи і необхідно їх пов'язати в єдину органічну цілісну систему, що можливо завдяки утворенню фахово-станових організацій, співпраця яких і являє собою поняття – «національний солідаризм».

Аркадій Жуковський подає власне бачення майбутнього устрою України, яке можна звести до наступних моментів: для стримування зовнішньополітичного тиску необхідна сильна влада; нейтралізувати ворожі існуванню незалежної держави елементи зможе лише авторитарна влада; необхідне встановлення унітарної і централізованої державної системи; на чолі держави – президент Української Республіки, обраний загальними виборами, він концентруватиме виконавчу і законодавчу владу; функції виконавчого органу виконуватимуть міністри, обрані главою держави; законодавча влада складатиметься з двох палат – Національної Асамблеї та Корпоративної палати; встановлення незалежного судочинства; централізація адміністрації; радниками президента будуть голови Асамблеї, Корпоративної палати, Головної палати юстиції, Державного банку, Найвищої наукової інституції, а також голови українських церков.

Фото із фондів Центрального державного архіву зарубіжної україніки

Єдиним шляхом досягнення самостійності Жуковський вважав українську національну революцію, теоретичне обґрунтування основних рис якої подав у статті «За ясність у основних справах. Константи революції». Зокрема, дослідник зазначав, що революція встановлює зміни «глибокого й різкого порядку» і відповідно пов'язана з «силою і проливанням крові». Революції супроводжуються змінами політичної верхівки та еліти в цілому і відбуваються завдяки залученню широких народних

мас, що прагнуть втілити революційний ідеал. Жуковський виділяє два типи революціонерів: перший тип, що бажає лише нищити владні інституції і другий, який прагне не лише руйнувати, але й будувати нове на зміну старому. На думку автора, лише прагнення збудувати нове дає моральну підставу для революціонерів руйнувати, відповідно необхідний план побудови нового.

Закордонний український науковець

У науковій сфері Жуковський зробив чимало. Понад 20 років очолював Наукове товариство імені Тараса Шевченка у Європі (Сарсель, Франція). Долучився до створення «Енциклопедії українознавства»: працював редактором, готував статті і географічні мапи для видання, а після смерті Володимира Кубійовича 1985-го, очолив її редакцію. Аркадій Жуковський є автором численних праць з історії Буковини та України. Його наукова робота була відзначена на високому державному рівні. Зокрема, він отримував привітання та подяки від міністра закордонних справ Франції – Алена Жюппе та тодішнього мера Парижа – Жака Ширака з приводу виходу його праці «Історія України» у 1993-му. Ці та багато інших документів, що розкривають багатогранну діяльність Аркадія Жуковського зберігаються в Центральному державному архіві зарубіжної україніки.

Він дійсно був надзвичайно діяльною особистістю. «Жуковський сприймав людей за дуже простим, але важливим принципом: «Що ти зробив?». За його принципом: якщо ти щось робиш – ти хороший, ні – іди геть, – згадує про друга Олександр Кучерук – історик, директор Музею української революції у Києві. – Але тим, хто хотів працювати, академік дуже допомагав. Все, що Аркадій Іларіонович робив у Франції, все – на благо України».

Хоч і прожив більшу частину життя поза межами Батьківщини, але всі його думки та дії були з Україною. Тому, згідно заповіту був похований у рідних Чернівцях. Власне, про свою малу батьківщину Жуковський не забував ні на мить, присвятивши історії та сучасності Буковини не одну працю. Пам'ятають і в рідному краї про видатного земляка. Так, у 1997-му він став почесним громадянином Чернівців та почесним доктором Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Аркадій Жуковський був дуже зворушений такою відзнакою: «Для мене, блудного сина, який покинув свою Батьківщину і повернувся сюди, це радість і велика честь. Я ніколи не сподівався, що мені, малій людині, яка була тут народжена і охрещена в церкві святої Параскеви, недалеко від будинку, де я жив зі своїми батьками, буде присвоєне звання почесний доктор Чернівецького університету, яке важить мені набагато більше, ніж відзнаки Сорбонського чи Мюнхенського університетів. Через важкі обставини я покинув рідну землю і пішов на вигнання, яке було нелегким. Але я завжди міцно тримав ниточку, яка єднала мене з моєю Буковиною. Мені було дуже прикро чути злі слова про буковинців, тому, опинившись у Парижі, я поставив собі за мету довідатися все про минуле Буковини. Закінчивши роботу над історією Буковини, я продовжив свою працю над історією України. Працюючи для України, я працюю і для Буковини. Бо хоча я й жив на чужині, все одно я завжди працював для України!».

Стаття підготовлена за матеріалами архівів та інтернет-ресурсів.

Олена ГУМЕНЮК

Петро Тима про Мирона Кертичака – у розмові з Ізою Хруслінською
На 16-ту річницю смерті Мирона Кертичака

In memoriam

Закінчення з попереднього номера

Мирон поважав людей, мав до них винятковий підхід. Я багато від нього вчився – зокрема й смирення, того, що часом не вийде «раз-два і готове». Перед важливими зустрічами ми радилися: хто що бере на себе, визначали тактику. Він був лідером зовсім іншого типу, ніж багато людей із Об'єднання, з якими я познайомився. Чимало з них мали інший різновид лідерства: деякі немовби створювали навколо себе величезний «тиск», серед їхнього оточення виникав порожній простір, у якому не було багато місця для активності інших. Це, своєю чергою, спричиняло велике навантаження на одну особу – в результаті багато завдань, в тому, і те, що аналітики неурядового сектору визначили як «самотність лідера». Мирон натомість – і як секретар, і як голова Об'єднання – умів заохочувати до співпраці дуже різних людей, був відкритий до пропозицій.

Додам кілька слів від себе. Як ти пам'ятаєш, ми спершу познайомилися з тобою тільки удвох, і разом почали робити різні речі задля доступу національних меншин до медіа – це був перший період. Тоді я зустрілася вже і з Мироном, багато ідей ми реалізовували у погодженні з ним. Для мене також однією з найважливіших його рис була власне відкритість до пропозицій щодо діяльності, зацікавленість нашими ідеями. Я не пригадую, щоби він колись відповів на якусь ініціативу, мою чи нашу: не робимо цього.

Ти згадував про те, що, зосереджуючись на проблемі, він мало говорив, а потім мав готову ідею. У зв'язку з цим мені згадалася ситуація з 2002 року, коли відбувалися пам'ятні заходи до 55 річниці акції «Вісла». Пов'язані з цим урочистості ми організовували спільно: ОУП та Польсько-український форум, членами якого ми всі були – так званий «перший» форум. Головною подією була виставка у Варшавському історичному музеї, для якої Мирон передав також власні родинні фото. На відкритті виставки він виступив із неймовірною промовою, яка роздратовала, зокрема, Марека Сівця – тодішнього очільника Бюро національної безпеки, і ще кількох людей із Союзу демократичних лівих сил (пол. SLD). Я питала його про цей виступ – Мирон відповів, що кілька днів ходив і думав про це, але нічого не записував, обмірковував, нікого не попереджав про те, що збирається сказати. Уночі напередодні відкриття, 28 квітня, він сів і написав. Здивував усіх тим, що, оскільки був людиною діалогу, дехто робив із цього висновок, що Мирон також поступливий щодо українських історичних питань – а це був виступ дуже принципової людини.¹

Я звернула також увагу на ще одну його особливість: він за кожної нагоди старався співпрацювати з іншими національними та етнічними меншинами, завжди ставав на захист усіх громад і шукав серед них союзників. Розшукував їх також у польських колах, цінував співпрацю з тими, хто приєднував-

ся до спільних дій. Зрештою, це вас обох також єднало...

Про те, що ти згадала, варто розповісти детальніше. Існує феномен таких людей, які функціонують у неурядовому секторі – відповідно, не є частиною адміністративної чи політичної системи, а залишаються у середовищі, у якому креативність, вміння пристосуватися до нової ситуації є необхідними. Мирон, який не мав перед тим великого управлінського досвіду у цьому – не керував організаціями, хоча був суспільно активною людиною, але ж це не те саме – швидко увійшов у нову роль. Він працював журналістом, фоторепортером, 1990-го його вибрали секретарем Головної управи, і від 1996 до 2006 років був головою організації. А це були складні часи, динамічні, повні викликів та змін, необхідності реагування на різні ситуації, з якими треба було справитися. Разом із Юрієм Рейтом – до 1996 року головою Об'єднання – вони отримали у новоствореній організації у спадку після УСКТ багатьох людей, які не встигали за змінами, бо все своє зріле життя функціонували в іншій системі. Вони звикли, що всі настанови отримували від керівництва, ніхто особливо не вимагав від них самостійності, радше навпаки. Відповідно, у часи ПНР Мирон не мав шансів познайомитися із практиками управління неурядовою організацією, мусив вчитися цього з нуля – і зробив це дуже швидко. У пришвидшеному темпі він опановував речі, яких раніше не робив: бухгалтерію, написання проектних заявок та управління проектами і командою. Ще одна виразна його риса – бажання вчитися новому, аби краще розуміти та керувати організацією. Він охоче тренувався, знайомився з іншими структурами, брав участь у курсах Гельсінської спілки з прав людини, пішов на післядипломні навчання до вишу.

Мирон постійно був у роз'їздах, подорожував по всій Польщі, звідки бралася ця потреба постійного контакту з людьми?

Мирон часто вирушав у так званий «терен», аби бути там, підтримати, подбати про якість того, що роблять люди Об'єднання. Він займався усім: керуванням організацією, пошуком фінансування, організацією культурних фестивалів, але також – питаннями екстимації загиблих в Бірчі, презентуванням справ меншин на засіданнях сеймових комісій чи під час двосторонніх міждержавних польсько-українських нарад. Для нього завжди важливо було бути скрізь, де є така потреба. Він старався зустрічатися з людьми, розмовляти, «при-

Фото – з архіву ОУП

голублювати» активістів, допомагати їм. Тому його смерть не була «тільки» відходом голови, на місце якого потім прийшов хтось інший. Це була втрата, яку ми відчули на дуже багатьох рівнях, й ще довго після його смерті відчували. Зокрема його бракувало як керівника ОУП-практика з великим практичним досвідом й вміннями, бракувало його також і на рівні зовнішніх зв'язків з іншими неурядовими організаціями, й на рівні контактів з адміністрацією. Людям, які залишилися у Головній управі, та мені особисто бракувало його вміння швидко вчитися, занурення у питання управління людьми та фінансами, мотивування людей, мислення на перспективу.

Мирон був опорою – наприклад, коли ти відчував, що не справляєшся. Він умів також розмовляти з державною адміністрацією – з позиції не людини, яка про щось просить, а рівноцінного партнера, адже він апелював до головного, знав законодавство, що стосувалося діяльності неурядового сектору, у розмовах використовував точні та посутні аргументи. Сам також хист вести переговори. Мав тому його вибрали першим головою Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин. Зрештою, також і через те, що він майже як єдиний з середовища меншин під час роботи над законом про національні та етнічні меншини стежив за деталями, у яких більшість лідерів меншинних організацій не особливо розбиралася. Коли були спроби впроваджувати шкідливі для наших організацій та громад правові чи політичні розв'язання або коли влада не дотримувалася рішень, Мирон умів надихнути і згуртувати очільників інших меншин, аби приготувати план дій, бити на сполох.

Він умів думати наперед, саме він насправді випрацював концепцію місії, статут і структуру інституції, покликання якої мало бути великим кроком уперед в ситуації нашої громади – Центру української культури. Вів перемовини щодо цього, шукав союзників, переконував. Потім це стало темою його дипломної роботи, коли він пішов здобувати післядипломну освіту у Головній торговій школі. Цей проєкт брав до уваги як специфіку культури меншин, так і умови існування їхніх організацій як неурядових структур, недоліки тодішньої та сьогодишньої систем їхньої підтримки та фінансування з боку польської держави. Цей проєкт, як він розумів, мав на меті створення кращих умов для збереження української мови та культурної ідентичності українців у Польщі. Він мав покращити умови, зокрема фінансові, та роботу тих, кому питання розвитку українства у Польщі були небайдужі. Описаний у дипломній роботі Мирона проєкт був цілісним. На жаль, через те, що польська влада не хотіла ухвалювати рішення про створення інституції меншинної культури, ініціативу до сьогодні не вдалося реалізувати – у результаті ми опинилися у своєрідному тупику.

Цікаво, що Мирон при всій своїй раціональності, вмінні структуризувати був також романтиком – наприклад, обожнював українську поезію...

Він прекрасно розбирався у поезії та загалом в українській літературі. Часом його вдавалося вмовити щось продекламувати, він знав дуже багато віршів Ліни Костенко, поем – напам'ять. Попри те, що вивчав точні науки, він мав абстрактне мислення, цікавився історією, культурою. Мав дуже широкі горизонти. Великою пристрастю Мирона була фотографія, особливо присвячена увіковіченню стану української спадщини на території південно-східної Польщі та документуванню активності нашої громади. Сьогодні це не виглядає чимось оригінальним, але у часи ПНР, коли багато церков знищували, а ті, що вціліли, все одно перебували під серйозною загрозою руйнування, були перероблені під господарські приміщення або римо-католицькі костели – у ті часи така діяльність була дуже важливою. Як відомо, у 1944-1989 роках з польсько-українського прикордоння «зникало» багато цінних сакральних об'єктів, українську культурну спадщину намагалися різними способами стерти. Стан побудованих українцями будівель був табуованою темою для широкого загалу польського суспільства. Фотодокументація цього спадку відіграла дуже важливу роль для процесу збереження ідентичності українців у Польщі і не тільки – також тих українців, які опинилися в Канаді та США.

Невипадково у виданому на Заході альбомі, який почати також вплинув на формування самосвідомості та знань багатьох українців, – «Церква в руйні»² – були світлина його авторства. Це була дуже важлива, переломна публікація, присвячена реальному стану пам'яток матеріальної культури у Польщі, церков південно-східної її частини. Альбом вийшов у дуже якісному редакторському опрацюванні, з масштабним вступом й детальною інформацією на тему історії та значення кожного об'єкту. Публікація з'явилася ще наприкінці ПНР, тож її вагомість була подвійною. На початку 90-х років у Польщі книг такого типу майже не виходило друком.

ГРОМАДА

→ **Чим, на твою думку, Об'єднання українців у Польщі та українська громада завдячує Мironові Кертчаку, яким був його вклад?**

Я думаю, що дуже багато чим, пересудим тим, що без Мironа важко собі уявити життя української спільноти у перехідний період, умовно кажучи — від УСКТ до ОУП, тобто наприкінці 80-х та упродовж усіх 90-х років. У нашому середовищі тоді панувала ейфорія, виникало багато українських організацій, від частини з яких, до слова, сьогодні не залишилося жодного сліду. Деякі люди були переконані, що отримали в руки ключ «до вічного щастя» нашої громади. З'явилися «ура-патріоти», «вожді», готові надавати сертифікати з патріотизму та пред'являти усім з ними незгідними гучні звинувачення. Мiron був прагматиком, бачив, що у такій складній ситуації, коли старе руйнується, а нове ще не виникло, необхідна «командна гра», треба менше говорити лише шукати рішень. Він не грався в ораторську майстерність, аукціони «хто тут більший український патріот» — Мiron був практиком, зосередився на побудові команди, самоосвіті, пошуках союзників. Він також чудово відчував прагнення змін у середовищі, необхідність виходу української культури та самої організації з формату світлиць на «широку воду».

Саме тому він працював над тим, аби центральні заходи Об'єднання — Фестивали української культури (у Сопоті та Перемишлі), Ярмарки і інші — були захопливими, мали професійний виконавчий рівень, сценографію, озвучення, режисуру тощо. Це все вимагало не тільки більших коштів, але й спільної роботи людей з Об'єднання і не лише. З усвідомленням цього елементу у частини наших людей бувало по-різному. Так само — і з розумінням, які виклики стоять перед керівництвом ОУП, особливо у ситуації постійних змін на рівні польських державних інституцій, зростання

антиукраїнських настроїв чи навіть звичайної відсутності розуміння ситуації з боку чиновників, від яких залежали конкретні рішення. Мало хто усвідомлював відповідальність, яку брали на себе Юрій Рейт, коли він був головою, та Мiron Кертчак, коли також став на чолі організації. Мiron рідко зневірився, не закривався у собі, пояснював, переконував, шукав розв'язань. Бачив також необхідність активного діалогу з владою — депутатами Сейму, експертами та чиновниками різних рівнів адміністрації. Важко уявити, як би виглядали різні фундаментальні для нас речі, як вже згаданий мною закон про національні та етнічні меншини, фінансування діяльності меншинних організацій — якби не Мiron і не те, як він стежив за цими питаннями та виступав із конкретними пропозиціями.

Те, що Об'єднання вийшло на міжнародну арену, налагодило добрі зв'язки з Україною, діаспорними структурами, вміло будувало імідж українців у Польщі — це теж великою мірою його заслуга. Він мав рідкісний серед українців дар мислення та дій у категоріях загального блага та планування на перспективу. «Погані язички» закидали йому, що він технократ, «думає структурами». Це абсолютна маячня. Мiron бачив живих людей, був відкритим до них, але також знав, яка його роль в ОУП, що важливо — інколи теж дуже наперед добачав загрози. Для мене він був людиною цінностей і довгої дії, а не одноразового «феєрверку». Завдяки цьому його мисленню, вмінню притягувати людей Об'єднання функціонувало 30 років, хоча весь час з'являлися ідеї «покінчити» з нами, були також «відцентрові» дії — спрямовані на те, аби не існувало сильної загальнопольської організації української меншини у Польщі. Зовнішні впливи, спрямовані на руйнування ОУП, були, є і будуть, але залишмо цю тему.

Мiron був для тебе дуже близькою людиною — не тільки лідером української громади і головою Об'єднання. Що у людському вимірі дало тобі багаторічне спілкування з ним?

Насправді Мiron був для мене чимось на кшталт турботливого батька, доброго вчителя й поведиря. Це у жодному випадку не перебільшення — я неодноразово саме так це відчував. Коли я мав проблеми з квартирою чи грошима, він міг дуже по-простому запропонувати допомогу, щось порадити. Навіть коли я піддавався злості, був надто різким, робив помилки — він не відмовлявся від мене, не карав. Часом він умів одним реченням показати, що я неправий, але при цьому він не принижував мене, не вдавався до «високих тонів». Мене завжди захоплювала його відкритість до ідей інших, давання шансів та віра в людей. Саме так було. Він був також протилежністю фанатика чи відірваного від життя догматика. Коли на чергових з'їздах нашої організації обиралися нові Головна управа і Головна рада, Мiron завжди довіряв вибраним членам статутних органів нашої організації і вірив, що разом вдасться працювати, щоб ОУП була сильною та ефективною організацією. Він вірив у те, що люди використовуватимуть свій мандат довіри для роботи в громаді найкраще, як уміють. Він ніколи не був упередженим до когось.

Перебування поруч із ним і робота були дуже комфортними. Тоді я відчував, що Об'єднання — це не лише організація, робота, що окрім справ, якими ми займалися, нас поєднує щось іще — дружба. Я бачив, що завжди можу йому довіряти, що він мене не обманюватиме та не нехтуватиме мною. Він умів також бути, звичайною, близькою людиною. Я досі пам'ятаю так, ніби це було вчора: ми разом із моєю дружиною Івою та його доньками Анною і Наталею під час літніх канікул «підкорюємо» у Бески-

дах (пол. Бещадах) Царинську полонину, потім у домику в селі Мучне із його дітьми та дружиною Марією проводимо довгі вечори та ведемо розмови, в яких багато було і про українство, й про особисте. У цьому не було нічого «на показ», не було дистанції.

Мені також подобалося в Мironові те, що він умів широко радіти, коли щось вдавалося, коли приходив успіх — він був з людьми, тішився, коли було погано — намагався додавати іншим сили. Я знаю також, що, попри абсолютний професіоналізм у роботі, Мiron був також дуже вразливою людиною, знаю, як сильно йому боліла нечесна поведінка частини активістів ОУП. Він дуже через це переживав, але не мав звички скаржитися чи жаліти себе. Може, це й погано, бо потім, коли проблеми накопилися — заборгованість Об'єднання, конфлікти на місцях, які перекидали на нього деякі наші лідери, зовсім не беручи до уваги того, що на одну людину цього може бути забагато — у нього стався інфаркт, а потім іще один.

Мiron Кертчак раптово помер у січні 2006 року. Його смерть стала для Петра Тимона і для близьких людей з оточення Мironа — також і з польських середовищ, як для мене — великим ударом і залишила по собі пустку — яку вже ніхто ніколи не заповнить...

Текст є скороченою версією розмови — частини видання, яке цього року готується до друку у видавництві «Obraz/Slowo/Terytoria». Робоча назва книги-інтерв'ю Ізи Хруслінської з Петром Тимом — «Бути українцем у Польщі».

1. 55 rocznica Akcji «Wisła» (wyborcza.pl) przemówienie Mirona Kertyczaka.

2. Іванусів О. В., Церква в руїні. Загибель українських церков Перемиської єпархії, St. Catharines 1987 [O. W. Iwanusiw, Church in ruins. The demise of ukrainian churches in the eparchy of Peremyshl].

СПОГАД

Із глибоким жалем і сумом повідомляємо, що 25 листопада 2021 року, у день священномученика Йосафата, після короткої, але важкої недуги відійшла від нас до Господа наша дорога мама, бабця й прабабця бл. п. Анна Кайда

Мама народилася 2 жовтня 1931 року у селі Вербиця довоєнного повіту Рава-Руська, яке після війни опинилося на території Польщі. Сьогодні це повіт Томашів-Люблінський, гміна Любича-Королівська.

У червні 1947 року маму та бабусю, як і всіх вербиць, виселили до колишньої Східної Пруссії. Так вони опинилися у маленькому селі Гавдин поблизу Пененжна. 16-літньою дівчиною мама тяжко працювала на господарстві, а також на відбудові знищених війною доріг. На початку майже ніхто з переселенців не мав майна, культурного та церковного життя протягом перших 10 років після виселення практично не було. Мама часто розповідала про складні 50-ті роки, але водночас згадувала їх із тугою, адже це була її молодість.

Мама жила разом із бабусею біля Пененжна, поки не одружилася з Василієм Кайдою, також виселеним із рідних Піддубець (зараз це Піддубне, що на Сокальщині). Тоді вона переїха-

ла до села Нове Кавково у гміні Йонково Ольштинського повіту. Там мама працювала у сільському господарстві і жила від червня 1957 року й аж до своєї смерті, тобто 64 роки. Спільно з чоловіком вона прожила 52 роки. У них народилося четверо дітей: сини Іван, Роман та Михайло, та дочка Марія. Михайло помер у 1961 році, коли був маленьким.

Мамі бракувало друзів із Вербиці. Коли у Добромі Місті почала діяти церква, вона у міру можливостей водила туди нас, дітей; також ми відвідували родичів у околицях Пененжна та Лелькова. Мама часто згадувала, що, ідучи до Пененжна, почувала себе, ніби у Вербиці.

Коли на початку 90-х з'явилася можливість відвідати рідне село, мама з великою групою односельчан поїхала туди на прощу. Згодом вона багато разів там була — і з вербицьчанами, і з нами, своїми дітьми. Пізніше, коли здоров'я уже не дозволяло цього робити, вона просила нас вшанувати місця пам'яті та запалити свічки на цвинтарі.

Мама у міру своїх фінансових можливостей підтримувала заходи, пов'язані з Вербицею. Також вона пам'ятала про засноване згодом Товариство друзів Вербицької землі, яке підтримує пам'ять про наше село і предків.

Мама неодноразово розповідала нам про нього, про свою юність, про веселі часи вдома, але також — і про сумний досвід, якого не бракувало, про своїх односельчан, деякі з яких іще живуть, а деякі — відійшли у вічність. Переказувала нам різні спогади, життєві поради, завжди раділа приїздам дітей, внуків та правнуків, спільним вшануванням свят. Дуже любила співати — колядки, церковні та народні пісні.

Мама читала багато українських газет, часописів — «Наше слово», «Благовіст», чимало книжок. Головною на її полиці була книга «1947».

Дякуємо мамі за те, що разом із татом вона привела нас на світ, виховувала та показала правильний шлях до дорослого життя. Не завжди було легко: родина переживала за наше здоров'я, навчання, тішилася нашим успіхам і сумувала через проблеми.

Маму поховали на цвинтарі у селі Нове Кавково 1 грудня 2021 року поруч із її чоловіком Васи́лієм, який помер у 2009 році.

Сім'я висловлює щире подяку усім людям, які провели нашу маму на вічний спочинок: пароху ольштинської парафії отцю Іванові Галушці, отцю

диякону Богданові П'єтнюку та хоріві ольштинського собору — за відслуження парастасу за покійну; отцю Іванові — за похоронну літургію, спогади під час проповіді та прощальне слово й молитву на кладовищі; хоріві — за спів під час літургії та на цвинтарі. Дякуємо ксьондзу Кшиштофові Лясці, пароху римокатолицької парафії Нове Кавково, за спільне проведення покійної на кладовищі та прощальне слово.

Сердечно дякуємо усім рідним, близьким, друзям, знайомим, сусідам. З огляду на складну епідемічну ситуацію не всі родичі змогли приїхати, але їх усе ж було чимало.

Особливу подяку висловлюємо Товариству «Вербицька земля», представники якої гарно попросилися зі своєю односельчанкою, котрій слово «Вербиця» та діяльність організації задля збереження пам'яті були небайдужими. Дуже дякуємо вам, дорогі друзі з Пененжна, за пам'ять, присутність та молитву; усім тим, хто не зміг прибути, але згадав маму добрим словом та підтримував нас. Спасибі парафіянам з Нового Кавкова, які долучилися до похоронної процесії та були присутні у церкві.

Спочивайте з Богом, дорога Мамо. Нехай земля, на якій Ви багато років проживали, хоч і далека від рідної Вербиці, буде для Вас пухом.

Родина Покійної

Відійшли...

Із боєм повідомляємо,
що 23 січня 2022 року відійшла у Вічність

проф. МАРІЯ ШЕПТИЦЬКА

Віддана справі польсько-українського порозуміння, активна вірянка Української греко-католицької церкви у Польщі, співавторка польського видання добірки творів митрополита Андрея Шептицького, правду про якого вона вміло та мудро розповідала. Професорка ядерної фізики, наукова працівниця Інституту нуклеарних досліджень Польської академії наук, директорка Європейського центру нуклеарних досліджень у Женеві.

Вона завжди була на боці українців, коли потрібно було відстоювати їхню честь та право на життя у Польщі і державність України. Боролася за визнання та істину щодо своїх великих родичів:

блаженного Климентія та митрополита Андрея.

Аристократка духу та мужня людина.

Біль прощання ми розділяємо з

Андрієм, Анею, їхніми дітьми та з усіма, хто сумує через цю втрату.

Вічна їй пам'ять.

Головна управа ОУП

З великим сумом прийняли ми вістку,
що 23 січня 2022 року упокоїлася у Бозі

св. пам. проф. МАРІЯ ШЕПТИЦЬКА

Графиня,

уродженка Львівської землі, зі значущого роду Шептицьких, який золотими буквами вписався в історію Української греко-католицької церкви.

За професією – спеціалістка ядерних досліджень як у національних, так й закордонних інститутах. Пані Марія була співзасновницею і членкинею Ради Фундації роду Шептицьких, а також підготувала книжкове видання про своїх предків.

Людина принципова, глибокої віри

і при цьому надзвичайно скромна.

Такою запам'ятали ми Вас, пані Маріє, з наших сердечних зустрічей у Варшаві.

Вічна Вам пам'ять!

Сім'ї, що у жалобі, –

синові Андрієві з дружиною Анною і трьома дітьми та всій родині

складаємо наші щирі слова смутку і співчуття.

Оксана Бризгун-Соколик,

почесна голова Світової федерації

українських жіночих організацій

з сином Всеволодом (Торонто)

Ціна 1 примірника 30,00 зл.
(висилка поштою – 8,00 зл).
Замовлення просимо надсилати на адресу
ТОВ «Тирса»: TYRSA Sp. z o.o.,
ul. Kościeliska 7,
03614 Warszawa,
email: tyrsa@hot.pl,
тел. +48 [22] 679 95 47
або вплачуючи рівновартість кількості замовлених примірників на банківський рахунок:

TYRSA Sp. z o.o., Warszawa
Nr 95 1160 2202 0000 0000 3170 4029
чи поштовим переказом, з позначенням скільки примірників замовляється.

Шановні Читачі!

Надсилаючи оголошення, просимо подавати своє ім'я, прізвище, повну адресу, телефон та дату бажаного друку оголошення. Оголошення без таких даних не будуть прийматися до друку.

Редакція «Наше слово»

Передплата «Нашого слова» на 2022 рік

ПОЛЬЩА

Кількість примірників	Ціна одного примірника в передплаті	Квартал	Пів року	Рік
ЗВЧАЙНА ПОШТА (PRZESYŁKA EKONOMICZNA)				
1 примірник	5,00 зл + поштові оплати	104,00 зл	208,00 зл	416,00 зл
3 примірники і більше (ціна одного примірника)	5,00 зл без поштових оплат	65,00 зл	130,00 зл	260,00 зл
АВІАПОШТА (PRZESYŁKA PRIORYTETOWA)				
1 примірник	5,00 зл + поштові оплати	118,00 зл	236,00 зл	472,00 зл
10 примірників і більше (ціна одного примірника)	5,00 зл без поштових оплат	65,00 зл	130,00 зл	260,00 зл

ЄВРОПА + УКРАЇНА

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
395,00 зл	790,00 зл
95,00 євро	190,00 євро

КАНАДА

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
395,00 зл	790,00 зл
145,00 дол КАНАД.	290,00 дол КАНАД.

США, АВСТРАЛІЯ

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
395,00 зл	790,00 зл
113,00 дол США	225,00 дол США

54-й Дитячий фестиваль української культури

ЕЛЬБЛОНГ

21-22 травня 2022 року

Організатори

Українське історичне товариство у Польщі з радістю повідомляє, що запущено сайт проєкту

«Живі в нашій пам'яті – віртуальний український некрополь у Польщі»

Адреса сайту: www.ukrainskanekropolia.org

Водночас висловлюємо вдячність усім, хто підтримав перший етап проєкту. Список цих осіб розміщений на сайті. Загалом зібрано 36 225 зл., з них витрачено 19 369 зл. Заощаджені кошти будуть спрямовані на реалізацію другого етапу проєкту. Збережімо пам'ять про наших славних предків!

проф. Роман Дрозд – голова УІТуП

Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

Статті виражають точку зору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

Наше Слово

Adres: Redakcja "Nasze Slovo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: prenumerata i reklama – tel./fax 22 677-88-10, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45.

E-mail: redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl

Internet: www.nasze-slowo.pl

Kolegium Redakcyjne: Khrystyna Zanyk, Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuchenko, Anastazja Krawczuk, Daryna Popil.

Zespół redakcyjny: redaktor naczelny – Khrystyna Zanyk, zastępca redaktora naczelnego – Paweł Łoza, sekretarz – Tetiana Daniuchenko, redaktorzy – Igor Szczurba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), redaktor stylistyczny – Olga Rusina, redaktor techniczny – Olga Michaluk, prenumerata, reklama – Łesia Korostatewycz.

Współpracownicy: Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Bogdan Tchórz (Górowo Iławeckie), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Oksana Kulczewycz (Legnica), Jerzy Gawryluk (Bielsk Podlaski), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Oleksandra Iwaniuk (Warszawa), Zhanna Kuznietsova (Kijów), Ivanna Kyliushyk (Warszawa), Svitlana Melnyk (Kraków), Ivan Kysloshchuk (Lublin), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).

Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), 22 677-88-06 (sekretarz Zarządu Głównego),

E-mail: zuwp@post.pl, sekretariat@ukraina.com.pl,

Internet: <http://ukraincy.org.pl>, <http://www.oup.ukraina.com.pl>

Fotoskład: Redakcja „Nasze Slovo”

Druk: Drukarnia „Efekt”. Nakład 2300 egz.

Pismo dofinansowano ze środków dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych Związku Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat w PLN:

47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD:

IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX

Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD:

IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX

Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji.

Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy.

Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji.

Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Slovo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u, w wybranych EMPiK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.:

Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie www.prenumerata.ruch.com.pl

Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00 lub 801 800 803 – czynne w dni robocze w godzinach 7⁰⁰ – 17⁰⁰.

